

Virittäydy **SANOMALEHTI** taajuudelle

Virittäydy
SANOMALEHTI
taajuudelle

Toimittajat:

Martti Hellström

Tapio Toivanen

Julkaisija:

Sanomalehtien Liitto

Kuvitus:

Kai Kujasalo

Taitto:

Satu Salmivalli

Paino:

Forssan Kirjapaino Oy, 2005

► **Sisälllys**

Hyvä opettaja	<u>4</u>
Mistä aihekokonaisuuksissa on kysymys?	<u>5</u>
1. Ihmisenä kasvaminen	<u>6</u>
Projekti: Kuka tarvitsee taidetta?.....	7
Teemapäivä: Hyvä elämä.....	9
2. Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys	<u>12</u>
Projekti: Sanomalehden kyydissä maailman ympäri.....	13
Teemapäivä: Kaiken maailman sanomalehdet.....	15
3. Viestintä ja mediataito	<u>18</u>
Projekti: Mediapäivät.....	19
Teemapäivä: Miten kuva puhuu -pysäkkipäivä.....	23
4. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys	<u>25</u>
Projekti: Luokkahallitus.....	26
Teemapäivä: Työn päivä.....	29
5. Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta	<u>31</u>
Projekti: Vastuullinen ympäristöisku.....	32
Teemapäivä: Tulevaisuuden lapsi.....	34
6. Turvallisuus ja liikenne	<u>37</u>
Projekti: Turvallista matkaa.....	38
Teemapäivä: Kiusaaminen!.....	40
7. Ihminen ja teknologia	<u>42</u>
Projekti: "Nettimetsästys".....	43
Teemapäivä: Näitä koneita vielä tarvitaan!.....	45

Virittäydä
SANOMALEHTI
taajuudelle

► Hyvä opettaja

[Sanomalehtikasvatuksella](#) on Suomessa pitkä historia, vaikka oppiaineen asemaa se ei ole koskaan tavoitellutkaan. Sanomalehtikasvatuksella on kaksi tavoitetta: ensinnäkin ohjata oppilaita kriittisiksi ja aktiivisiksi sanomalehden käyttäjiksi ja toiseksi tarjota kouluopetukselle perinteistä oppikirjaopetusta rikastava vaihtoehto moniin koulussa opeteltaviin teemoihin.

[Vuoden 2004 opetussuunnitelman](#) perusteissa kouluja kehoitetaan eheyttämään opetustaan ja arkeaan seitsemän aihekokonaisuuden osalta. Tämä materiaali on tuotettu tukemaan kouluja tässä haastavassa tehtävässä. Tarjoamme opettajien avuksi 14 oppimiskokonaisuutta, jotka on rakennettu projekteiksi ja teemapäiviksi. Näin siksi, että oppimäärän jakaminen oppiaineisiin vastaa paremmin hallinnon tarpeita ja tieteiden logiikkaa kuin lasten kokonaisvaltaista hahmotustapaa.

[Tämän materiaalin lähtökohdat](#) ovat myös lapsipedagogiset. Haluamme edistää perusopetuksen menetelmien monipuolistamista. Käytettyjen menetelmien, projektien ja teemapäivien, juuret ovat 1900-luvun alun ns. uudessa koulussa. Suuntaukselle oli tyypillistä mm. pyrkimys vapauttaa oppilaat pulpetista aitoon toimintaan, antaa heille mahdollisuuksia vaikuttaa opittaviin sisältöihin ja tehdä töitä yhdessä toisten lasten kanssa. Olemme hahmotelleet oppimiskokonaisuudet niin, että ne voisivat avautua lapsille mahdollisimman luonnollisina kokonaisuuksina. Lapset kannattaa ottaa mukaan muovaamaan ja rajaamaan niitä. On arvokasta oppia tekemään kysymyksiä, vastaamaan niihin ja jäsentämään maailmaa silläkin hinnalla, että samalla jokin tärkeä asia jää huomaamatta. Tulevaisuuden aikuinen tarvitsee taitoja rakentaa aidosti arkeen asti vaikuttavaa, itselle merkityksellistä tietoa yleisestä informaatiosta.

Toivomme Sinulle menestystä ja voimia tärkeään tehtävääsi.

Martti Hellström
Rehtori, KT

Tapio Toivanen
Yliopistolehtori, TeT

► Mistä aihekokonaisuuksissa on kysymys?

Aihekokonaisuudet ovat kuuluneet kaikkiin peruskoulun aikaisempiinkin opetussuunnitelmiin, joten uusi idea ne eivät ole. Kaikissa opetussuunnitelmissa aihekokonaisuuksien keskeinen tehtävä on ollut virittää kouluja kokoamaan eri oppiaineissa esitetyt samaa asiaa koskevat oppisisällöt yhteen. Aihekokonaisuuksilla ei ole omia sisältöjä, vaan sisällöt määritellään oppiaineissa. Aihekokonaisuuksien idea on eheyttää eri oppiaineisiin ”silputtua” opetusta ja saada eri aineiden opettajat tekemään keskenään mielekästä yhteistyötä.

Aihekokonaisuuksia on vuoden 2004 perusteissa seitsemän:

1. Ihmisenä kasvaminen
2. Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
3. Viestintä- ja mediataito
4. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
5. Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
6. Turvallisuus ja liikenne
7. Ihminen ja teknologia.

Sanomalehtikasvatus voidaan lukea luontevasti mediakasvatuksen kenttään. Mediakasvatus on ollut mukana kaikissa opetussuunnitelmissa hieman eri nimillä. Sanomalehtikasvatuksella voidaan kuitenkin tukea kaikkien muidenkin aihekokonaisuuksien käsittelyä.

Kokonaan uutta ajattelua vuoden 2004 perusteissa edustaa toinen tavoite: muovaila koulun toimintakulttuuria siten, että koulun arki ja juhla vastaisi sitä, mitä oppitunneilla opetetaan. Tarkoitus on näin hyökätä piilo-opetussuunnitelman kimppuun.

Deweyn ja Kilpatricin projektimetodi

1900-luvun alun suuria menetelmällisiä innovaatioita oli Deweyn ”Learning by doing” -filosofia ja siihen hyvin istunut, Deweyn oppilaan Kilpatricin ideoima projektimetodi. Tässä työtavassa oppiminen tapahtuu tutkijamaiseen tapaan. Projekti voidaan tehdä yksin tai yhdessä toisten kanssa. Jos projekteista koostuu suuri, johdonmukainen rypäs, ollaan jo lähellä 1900-luvun lopun toista mielenkiintoista metodologiaa, ongelmalähtöistä oppimista.

Teemapäivä Trumpin metodilla

Projekti vaatii usein pitkähkön ajanjakson. Jos tutkittava aihe halutaan käsitellä kerralla tai muutaman päivän aikana, on ehkä mielekkäämpää valita teemapäiväksi kutsumamme menetelmä. Yksi 1960-luvun nyt jo paljolti unohdetuista menetelmistä oli Trumpin metodi. Se etenee esim. seuraavasti:

1. Päivä aloitetaan virittäytymällä teemaan suurryhmässä salissa. Kaikki ovat paikalla, ja heille esitellään eri pajat ja aikataulut.
2. Mukaan lähtevät jakautuvat pajaryhmiin, joilla kullakin on yhteinen näkökulma teemaan (esim. maailmankaikkeuden synty tanssin keinoin).
3. Pajaryhmässä osallistujat perehdytetään pajassa käytettäviin tiedon tuottamisen menetelmiin. Ryhmä jakaantuu vielä pienempiin työkuuntiin, jotka kukin saavat jonkin osatehtävän.
4. Kukin työkuunta tekee oman tehtävänsä itseohjautuvasti. Opettajilta saa tarvittaessa apua.
5. Kun kaikki työryhmät ovat valmiita, pajaryhmä kokoontuu, työt tarkastetaan, ja paja valmistautuu esittämään oman tuloksena muille.
6. Kaikki pajaryhmät palaavat saliin, jossa jokainen suurryhmä esittää omat tuotoksensa kaikille muille.

Tämä materiaali koostuu siis 14 oppimiskokonaisuudesta, joiden avulla saadaan kokemuksellinen kosketus kaikkiin seitsemään aihekokonaisuuteen.

Virittäydä
SANOMALEHTI
taajuudelle

Ihmisenä kasvaminen

Ihmisenä kasvaminen -aihekokonaisuuden tavoitteena on tiivistetysti lapsen kasvun tukeminen hyväksi ihmiseksi ja kelpo kansalaiseksi – toisaalta omaksi itsekseen, erilaiseksi kuin muut, toisaalta yhteisiä sääntöjä vastuullisesti noudattavaksi yhteisön jäseneksi.

Tämä aihekokonaisuus toteutuu aihekokonaisuuksista kaikkein todennäköisimmin jo oppitunneilla. Erityisesti sen tavoitteisiin pyritään katsomus- ja taideaineiden sekä ympäristö- ja luonnontiedon oppisisällöillä.

Mitä aikuiset tarkoittavat, kun he sanovat jonkun kasvaneen aikuiseksi, vaikkei hän kasvakaan pituutta? Mitä lapset haluaisivat oppia koulussa ihmisestä? Kukin kysymys kirjoitetaan erilliselle lapulle. Eräässä koulussa oppilaita askarruttivat esim. tällaiset kysymykset:

- Miksi ihmiset kuolevat? Mikseivät he vain jatka elämää?
- Miksi joihinkin leffoihin ei saa mennä alle 15-vuotias?
- Kuka oli ensimmäinen ihminen?
- Miksi vauva kasvaa juuri äidin mahassa?
- Mikä on ihmisen elämän tarkoitus?

► Oppilaitten virittäminen aihekokonaisuuteen

Lapsia voidaan viritellä aihekokonaisuuteen erilaisilla pikkutehtävillä jo hyvissä ajoin ennen teemapäivää tai projektia.

Lasten omat ajatukset

Opettaja voi pyytää lapsia kirjoittamaan, millaisia heitä askarruttavia kysymyksiä mieleen nousee, kun aikuiset puhuvat ihmisenä kasvamisesta.

Jonkin ajan päästä opettaja jakaa oppilaille monisteen, jossa lasten omat kysymykset on ryhmitelty. Nyt jokainen saa tehtäväksi kirjoittaa omia ajatuksiaan niistä kysymyksistä, joista hänellä on jokin näkemys. Jokainen ajatuskokonaisuus kirjoitetaan omalle sivulleen. Yllä mainituksissa koulussa oppilailla oli seuraavantilaisia ajatuksia:

- ”Muuten maapallolla olisi liikaa ihmisiä.”
- ”Leffoissa voi olla väkivaltaa ym. mikä on haitallista lapsille. Lapset voivat ottaa mallia leffoista ja lyödä toisia koulussa ym.
- ”Eka ja toinen ainakin uskonossa ja muissa kerrotaan.”
- ”Koska eihän se isästä mahtuisi ulos. Kaikilla eläimillä näin käy”.
- ”Ihmisen tarkoitus on elää elämää ja pitää hauskaa.”

Sopivissa kohdissa, esim. luokan omissa päivän-avauksissa, palataan näihin kysymyksiin ja oppilaitten ajatuksiin. Muu luokka voi ottaa niihin kantaa, ja lopulta opettaja voi rikastaa oppilaitten ajatuksia antamalla tarvittavaa faktatietoa.

Muistoja

Työskennellään pienissä ryhmissä keskustellen ja kertoen omia lapsuusmuistoja (voidaan myös työstää kirjoittaen). Muistot voivat olla jännittäviä, hauskoja, surullisia jne. Niitä esitetään toisille ryhmille patsaina, joista yksi kertoo patsaskuvan tarinan muiden ollessa kuvassa ”sivuroolissa”. Useista patsaista muodostuu kokonaisuuksia, jotka ovat kuin sarjakuvia tai kuvasarjoja lapsuudesta. Niistä voidaan jatkaa vaikka pieniin esityksiin ja lopulta ehkä omaan pieneen lapsuusaiheiseen teatteriesitykseen.

Lapsuus

Oppilaat tuovat kotoa oman lapsuuskuvansa. Kuva kiinnitetään isommalle paperille (A3 tai A2). Omaa valokuvaa (sen viivoja tai aiheita) jatketaan isommalle paperille siten, että tehdään kuva aiheesta ”onnellinen lapsuus” tai ”seikkailujen lapsuus”. Jatkettua kuvaa voidaan työstää värikynillä, väriliiduilla tai vesiväreillä.

► **Projekti:** **Kuka tarvitsee taidetta?**

Projektin kuvaus

Tavoite

Projektin tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään taiteen omaleimainen tapa kertoa maailmasta. Tiede kertoo, mikä on totta, etiikka kertoo, mikä on oikein, ja käytäntö kertoo, mikä toimii. Taide näyttää, mikä on kaunista ja rumaa ja omalla tavallaan hyvää ja totta. Tieteessä voi olla yksi totuus, taiteessa niin ei ole juuri koskaan. Siinä on sen voima.

Kantava idea

Projektin keskeisinä työtapoina ovat taiteilijan ja hänen taideteostensa aito kohtaaminen. Projektiin kutsuttava taiteilija voi olla kirjailija, muusikko, elokuvaohjaaja tai esim. kuvataiteilija, kuten tässä esimerkissä. Oppilas on toimitajan roolissa: hänen projektitehtävänsä on paitisi toimia kanssataiteilijana myös jäsentää projekti tarinaksi.

Välineet, tilat, materiaalit

Projektiin tarvitaan sanomalehtiä. Kuvan tekemisen välineet määräytyvät valitun työtavan mukaan. Näyttelyn rakentamisessa tarvitaan, ripustamistavan mukaan, siimaa, nuppineuloja, teippiä, taustapapereita (paspis). Näyttelystä tehtävä lehtijuttu voidaan tehdä perinteiseen paperilehteen tai nettiin. Jälkimmäisessä apuna voi käyttää edu.fi-sivustolta löytyvää, koulujen käyttöön ilmaiseksi tarjottavaa Lehtiverstasta, jonne opettajan tulee rekisteröityä käyttäjäksi hyvissä ajoin, tai kaikille avointa Juniorijournalistin tutkintoa.

Aika

Projekti vie aikaa kolmesta päivästä viikkoon.

1. Ennakkotehtävät

Ennakkotehtävän tarkoitus on orientoitua yhdessä taiteen maailmaan.

Opettaja näyttää oppilaille jonkin itselleen tärkeän taide-esineen ja kertoo sen tarinaa. Tämän jälkeen kootaan kysymyksiä, joita lapsilla on taiteesta. Näitä kysymyksiä käytetään, kun haastatellaan lapsia ja aikuisia heidän suhteestaan taiteeseen. Hyviä, valmiita kysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Millaisia taide-esineitä teillä on kotona?
- Millaisesta taiteesta vanhemmat pitävät?
- Harrastetaanko teillä jotain taidemuotoa?
- Mitä hyötyä/iloa on taiteen harrastamisesta?
- Tunnetteko ketään ammattitaiteilijaa?
- Kuinka usein luette kulttuurisivuja lehdestä?

Varsinaiset tehtävät tehdään työkunnissa. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa projektikohtaiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäytymistehtäviä.

2. Projektin aloitus

Projekti alkaa varsinaisesti siten, että käydään yhdessä läpi oppilaiden kysymyksiinsä saamat vastaukset.

Sen jälkeen etsitään sanomalehdistä tietoa ajan-kohtaisista taidenäyttelyistä tai taidetapahtu-

mista. Valitaan projektiin kutsuttava, lapsia kiinnostava taiteilija. Etsitään lehdistä, kirjastosta tai netistä tietoa hänestä ja hänen töistään.

Opettaja tai oppilaat ottavat yhteyttä taiteilijaan. Hänen kanssaan sovitaan vierailusta taidenäyttelyssä ja hänen tulostaan kouluun. Opettajan on syytä selvittää myös mahdolliset palkkio-kysymykset.

Opettaja vie luokan taidenäyttelyyn, konserttiin tms. Oppilaiden tehtävänä on valita siellä työt, joista he haluavat tietää enemmän.

3. Oppilastehtävät

Ideana on, että taiteilija tulee kouluun ja vastaa kysymyksiin tai että luokka vierailee hänen ateljeessaan/työhuoneessaan. Taiteilijaa pyydetään avaamaan lapsille teemaa, jonka parissa hän parhaillaan työskentelee tai josta hänen näyttelynsä kertoo.

Taiteilija ohjaa lapsia työskentelemään sovitulla tekniikalla ja välineillä kyseisestä teemasta. Kukin lapsi tuottaa yksin tai ryhmässä oman tuotoksensa yhden päivän aikana. Osa oppilaisista dokumentoi samalla päivää esim. digi- tai videokameralla.

4. Tehtävien esittely

Päivän päätteeksi tarkastellaan yhdessä työn tuloksia. Taiteilijavieras antaa lapsille palautetta sekä työskentelystä että töistä.

Oppilaat tekevät juttusarjan taiteilijan vierailusta. Kullakin työparilla on oma näkökulmansa. Jutut julkaistaan luokan/koulun lehdessä. Huomiota kiinnitetään jutun otsikointiin, ingresseihin, kuviin ja kuvateksteihin. Mukaan lehteen valitaan kuvia sekä taiteilijan että lasten töistä ja työskentelystä.

5. Projektin päätös

Töistä rakennetaan yhteisnäyttely, jossa on mukana myös jokin taiteilijavieraan työ. Näyttely voidaan rakentaa esimerkiksi luokkaan, käytävään tai vaikka lähikirjastoon. Työt ripustetaan tilan mukaan niin, että kukin työ tulee hyvin esille ja että töistä muodostuu selkeä ja tasapainoinen kokonaisuus. Kunkin työn alle liitetään lasten laatima kuvaus työn synnystä. Omalla paikallaan voi olla taiteilijavieraan esittely.

Näyttelyyn laaditaan kutsukirje, joka lähetetään vanhemmille, naapuriluokille ja mm. paikallislehdelle. Toiveena on, että paikallislehti tekee uutisen näyttelyn avajaisista.

6. Jälkityöt

Näyttely on myös purettava ja työt palautettava tekijöille. Lopuksi arvioidaan yhdessä projektia. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä opin taiteesta?
- Mitä opin yhdessä tekemisestä?
- Mikä oli minulle/meille vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen projekti kannattaisi tehdä seuraavalla kerralla?

► Työtapoja ja ideoita

Projektin yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon. Näitä ovat

- kysymysten ja kyselylomakkeen laatiminen
- haastatteleminen
- lehtijutun osien – otsikot, ingressit, kuvat ja kuvatekstit – tunnistaminen
- näyttelyn rakentaminen.

► Teemapäivä: Hyvä elämä

Teemapäivän kuvaus

Tavoite

Teemapäivän tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään, että ihmiselämässä on erilaisia vaiheita ja erilaisia kohtaloita. Lapsille annetaan tilaisuus keskustella elämään ja kuolemaan liittyvistä vaikeistakin asioista turvallisessa ilmapiirissä.

Kantava idea

Ideana on käydä läpi koko ihmisen elämänskaari siten, että ryhmittäin tutustutaan tarkemmin yhteen elämänvaiheeseen. Yhteisenä päämääränä on rakentaa ihmisen elämää esittelevät messut.

Välineet, tilat, materiaalit

Työskentely tapahtuu sekä luokissa että suuressa salissa. Ryhmät voivat tehdä opintoretkeä myös koulun ulkopuolelle esim. päiväkotiin, sairaalaan, vanhainkotiin ja hautausmaalle. Retkille tarvitaan mukaan esim. digi- tai videokamera. Työhön tarvitaan sanomalehtiä, liimaa, saksia ja isoja papereita.

Aika

Ennakkotehtäviin on syytä varata vähintään yksi valmistelupäivä, messujen rakentamiseen toinen ja itse tapahtumaan kolmas.

1. Ennakkotehtävät

Opettaja kertoo tarinan ihmisestä, joka on elänyt hyvän elämän. Opettaja voi myös lukea runon tai kuunteluttaa laulun, joka kertoo onnellisesta elämästä. Tämän jälkeen pohditaan kysymystä, millaisen elämän haluaisin elää. Mikä lopulta tekee elämästä onnellisen?

Tehtävät tehdään työryhmissä. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa teemakohtaiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäytymistehtäviä.

Opettaja jakaa ryhmille sanomalehtiä. Seinätila jaetaan eri ikäkausiosastoihin. Oppilaat saavat etsiä lehdistä kuvia, uutisia jne. eri ikäkausista. Tarkastellaan leikkeitä ja keskustellaan ihmiselämästä. Minkä elämänvaiheen lapset kokevat onnellisimmaksi? Entä onnettomimmaksi?

Laaditaan keskustelujen pohjalta luettelo lasten itse havaitsemista, onnellisen elämän rakennusaineista. Tehdään kysely eri-ikäisille ihmisille siitä, mitkä näistä tekijöistä ovat heistä kaikkein tärkeimpiä. Vastaaajien tulee valita niistä esimerkiksi viisi itselleen tärkeintä. Kysymyksen voi myös esittää avoimemmassa muodossa:

- Kuinka onnellinen olet?
- Mikä tekee sinusta onnellisen?

Kolmas tapa lähestyä asiaa on koota elämänohjeita eri-ikäisiltä ihmisiltä.

Toisena tehtävänä oppilaat saavat tuoda kouluun eri-ikäisille ihmisille tärkeitä esineitä (valokuvia, kirjoja, työkaluja, vaatteita, lempimusiikkia jne.) ja selvittää kunkin esineen historian.

2. Teeman avaus

Kerrataan ihmiselämän eri vaiheet (syntyminen, vauvaikeä, varhaislapsuus, lapsuus, nuoruus, aikuisuus, vanhuus, kuolema) taulutyönä.

Ryhmät kokoavat omien kyselyittensä tulokset yksinkertaisella tukkimiehen kirjanpidolla ja laativat taulukon kullakin ikäkaudella tärkeimmiksi osoittautuneista seikoista.

3. Oppilastehtävät

Ihmisen elämän koko kaari -messut rakennetaan juhlasaliin tai koulun käytävään. Jokaisella työryhmällä on oma osastonsa. Osastot ovat tilassa

kronologisessa järjestyksessä. Kullakin osastolla on näyttely ikäkauden esineistä. Esitehtävänä tehty leikeseinä siirretään osastoille. Lisätehtävinä oppilaat voivat tuottaa dokumentteja osastoille esim.

- kuvaamalla videopätkiä/digikuvia päiväkodista, vanhainkodista, työpaikalta, hautausmaalta jne.
- nauhoittamalla eri-ikäisten ihmisten haastatteluja.

Osastoilla voi myös esiintyä vieraita.

Messuille kutsutaan yleisöä. Tätä varten laaditaan kutsukortit. Messut tarvitsevat myös opasteet. Koululaisia varten kukin osasto laatii yhden tietokysymyksen. Niistä kootaan messutesti. Kaikkien oikein vastanneiden kesken arvotaan elämää entistä onnellisemmaksi tekevä palkinto.

Osa oppilaista saa tehtäväkseen toteuttaa ns. gallupkyselyn siitä, mikä tekee elämästä onnellisen.

4. Tehtävien esittely

Jokaisella messuosastolla on opas/oppaita vuorollaan vastaamassa kysymyksiin ja esittele-

mässä tuotoksia. Osa oppilaista dokumentoi messutapahtuman. Gallupkyselyn tulokset julkistetaan messujen päätteeksi.

5. Teemapäivän päätös

Teemapäivän aikana jokainen tutustuu myös toisiin osastoihin. Kun yleisö on poistunut, kokoonnutaan vielä yhteen ja annetaan kannustavaa palautetta kaikille.

6. Jälkityöt

Lopuksi arvioidaan messut. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä opin ihmisen elämästä?
- Mitä opin yhdessä tekemisestä?
- Mikä oli minulle/meille vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen projekti kannattaisi tehdä seuraavalla kerralla?

Aivan lopuksi kaikki osallistuvat messujen purkamiseen.

► Työtapoja ja ideoita

Teemapäivän yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon.

Näitä ovat

- haastattelun tekeminen
- vierailun järjestäminen
- gallupkyselyn toteuttaminen
- dokumentin teko
- osaston rakentaminen.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Toinen aihekokonaisuus, Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, syventää ensimmäistä aihekokonaisuutta, ihmiseksi kasvamista.

Tavoitteena on tukea lapsen kasvua hyväksi ihmiseksi ja kelpo kansalaiseksi vahvistamalla hänessä suomalaista, pohjoismaalaista ja eurooppalaista kulttuuri-identiteettiä. Jokaisen on saatava kasvaa omaan kulttuuriinsa ja samalla erilaisten kulttuurien kohtaamiseen. Mm. EU vaatii eurooppalaisen ulottuvuuden vahvistamista koulutuksessa.

Tämä aihekokonaisuus toteutuu mm. katsomus- ja taideaineiden, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä ympäristö- ja luonnontiedon, biologian, maantieteen ja historian oppitunneilla.

► Oppilaitten virittäminen aihekokonaisuuteen

Lapsia voidaan viritellä aihekokonaisuuteen erilaisilla pikkutehtävillä jo hyvissä ajoin ennen teemapäivää tai projektia.

Lasten omat ajatukset

Opettaja voi pyytää lapsia kirjoittamaan, millaisia heitä askarruttavia kysymyksiä mieleen nousee, kun aikuiset puhuvat kulttuurista, identiteetistä, kansoista ja kansainvälisyydestä. Mitä he haluaisivat oppia koulussa näistä asioista? Kukin kysymys kirjoitetaan erilliselle lapulle. Eräässä koulussa oppilaita askarruttivat esim. tällaiset kysymykset:

- Miksi Suomessa ei ole kuningasta?
- Miksi ei eletä rautakautta?
- Ovatko kaikki sukua toisilleen?
- Miksi on erivärisiä ihmisiä?

Jonkin ajan päästä opettaja jakaa oppilaille monisteen, jossa lasten omat kysymykset on ryhmitelty. Nyt jokainen saa tehtäväksi kirjoittaa omia ajatuksiaan niistä kysymyksistä, joista hänellä on jokin näkemys. Jokainen ajatuskokoaisuus kirjoitetaan omalle sivulleen. Yllä mainitussa koulussa oppilailla oli seuraavanlaisia ajatuksia:

- ”Meillä on presidentti.”
- ”Se meni jo.”
- ”No ei!!! Ei vaan voi!!!”
- ”Muissa maissa paistaa aurinko eri lailla.”

Sopivissa kohdissa, esim. luokan omissa päivän-avauksissa, palataan näihin kysymyksiin ja oppilaitten ajatuksiin. Muu luokka voi ottaa niihin kantaa, ja lopulta opettaja voi rikastaa oppilaitten ajatuksia antamalla tarvittavaa faktatietoa.

Vieraskielinen asiantuntija

Työskennellään pienissä ryhmissä siten, että kukin pari on vuorollaan vieraileva asiantuntija, joka on tullut kertomaan oman kulttuurinsa jostakin piirteestä tai tavasta. Vierailija puhuu omaa kieltään, joka on ”siansaksaa”. Toinen oppilas tulkkaa vierailijaa sitä mukaa kuin tämä pitää esitelmää. Vierailijalle annetaan ohjeeksi käyttää kehonkieltä mahdollisimman paljon, sillä se helpottaa tulkin toimintaa. Oikeita vastauksia ei ole, joten tehtävää tehdään niin, että mitään ei sovita etukäteen vaan kumpikin toimii tilanteessa vapaasti. Vaihtoehtoisesti voidaan tehdä tehtävä, jossa yksi on vieraskielinen opas, joka esittelee ryhmälle turistinähtävyyttä. Tilanteen lopuksi käydään keskustelu siitä, mitä ”opas” opasti ja mitä ”turistit” luulivat nähneensä. Kaikki ryhmän jäsenet saavat toimia eri rooleissa.

Maailman lapset

Tehdään koko luokan yhteistyönä joko pitkälle voimapaperialustalle tai taulukuvana taustakuva (huvipuisto, puisto jne.), jolle sanomalehdistä leikatut erituiset ja -ikäiset ihmishahmot liitetään toimimaan yhdessä. Työ voidaan tehdä tai siirtää johonkin koulun yleiseen tilaan.

► **Projekti: Sanomalehden kyydissä maailman ympäri**

Projektin kuvaus

Tavoite

Projektin tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään maailmaa ja sen tapahtumia sekä sanomalehtien roolia tiedonvälittäjänä. Sanomalehti kertoo kustakin maasta sen, mitä toimittajat pitävät oleellisena ja ajankohtaisena. Usein uutisissa korostuvat huonot uutiset, vahingot jne. Kyse on tiedon valikoinnista. Toimittajan ammattitaitoon kuuluu erottaa tärkeät ja luki-joita kiinnostavat uudet asiat epäolennaisista.

Kantava idea

Projektin keskeisenä työtapana on rakentaa luokkaan kartta maailmasta/Euroopasta/pohjoismaista/Suomesta sellaisena kuin kohde sanomalehdessä tietyllä seurantajaksolla esitellään.

Välineet, tilat, materiaalit

Työskentely tapahtuu luokissa tai jossain yhteisessä tilassa, jossa on suuri seinätila (esim. ruokala). Työhön tarvitaan sanomalehtiä, liimaa, saksia, isoja papereita, narua tai villalankaa. Projektin viimeiselle kerralle kutsutaan asiantuntijaksi sanomalehden toimittaja.

Aika

Projekti kannattaa jaksottaa neljään osaan. Ensimmäisessä vaiheessa tehdään maailman-kartta; siihen kuluu aikaa noin puoli päivää. Toisessa vaiheessa kootaan ja tutkitaan uutisia. Siihen varataan aikaa puolesta päivästä päivään. Kolmannen vaiheen muodostaa 1–2 viikkoa kestävä tietyn uutisaiheen seuranta, joka tehdään läksynä pareittain. Neljännessä vaiheessa työparit esittelevät uutisseurantansa tulokset. Se vie aikaa puoli päivää.

2

2

Vaiheet

1. Ennakkotehtävät

Luokka katsoo opettajan johdolla tv- uutiset. Katselutehtävänä on kirjata ylös, mistä maista uutisia kerrottiin. Etsitään nämä maat kartalta.

Varsinaiset tehtävät tehdään työkuunnissa. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa projektikohtaiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäytymistehtäviä.

Luokka laatii yhdessä jättisuuren maailman-kartan. Pohjana on ph-kalvolla oleva ruudutettu karttapohja, josta kukin kopioi oman ruutunsa (Näin mittakaavat säilyvät oikeina). Kukin ryhmä viimeistelee kartan ääriviivat selkeiksi ja sijoittaa valtioiden rajat ja nimet paikalleen. Palasista kootaan seinälle koko kartta.

Oppilaat saavat tehtäväksi etsiä ja säilyttää sanomalehtiä sovittun ajan ja tuoda ne projektipäivänä koululle. Sanomalehtiä voi myös tilata tällaiseen tarkoitukseen lehtitaloista.

2. Projektin aloitus

Kartta on koottu sovitulle seinälle, ja jokaisen ryhmän edustaja esittelee lyhyesti omaa maanosansa.

Oppilaat saavat tehtäväksi etsiä kouluun tuoduista sanomalehdistä eri maista kertovia uutisia, leikata ne irti ja koota sovitettuun paikkaan (esim. laatikkoon). Kun kaikki lehdet on käyty läpi, sijoitetaan leikkeet kartalle tai yhdistetään kauempana oleva uutisleike oikeaan maanosaan tarvittaessa narulla.

3. Oppilastehtävät

Oppilaat työskentelevät oman karttapalansa uutisten parissa (esim. maanosat). He etsivät vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Kuinka monta uutista tästä maanosasta on löydetty?
- Millaisia huonoja uutisia lehdet tästä maanosasta kertovat?
- Millaisia hyviä uutisia sieltä kuuluu?

Uutisten sävyä voidaan havainnollistaa kiinnittämällä uutisleikkeisiin esim. punainen (ikävä uutinen) tai sininen (hyvä) täplä.

Lopuksi vertaillaan eri maanosien uutisprofiilia. Mistä osasta maailmaa syntyy hyvin synkkä kuva, mistä valoisa?

Tämän jälkeen oppilasparit saavat valita omasta maanosastaan uutisaiheen, jota sitoutuvat seuraamaan sovitun ajan (1–2 viikkoa).

4. Tehtävien esittely

Projektin viimeisellä kerralla työhön osallistuu ammattitoimittaja. Luokka esittelee hänelle uutismaailman kartan. Sen jälkeen työparit esittelevät uutisseurantansa tulokset. Esittely tehdään suullisesti ottamalla mallia tv-uutisten uutisjutuista. Niissä äänessä ovat tavallisesti sekä uutisankkuri että asiaa syventävä toimittaja.

5. Projektin päätös

Lopuksi toimittaja arvioi näkemäänsä ja kuulemaansa myöskin mediakriittisestä näkökulmasta. Vastaako syntynyt uutiskuva maailmasta hänen mielestään totuutta? Missä suhteessa kuva on väärä? Miksi?

6. Jälkityöt

Lopuksi arvioidaan uutismaailma-projektia. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä opin maailmasta ja sanomalehdistä maailman kuvaajina?
- Mitä opin yhdessä tekemisestä?
- Mikä oli minulle/meille vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen projekti kannattaisi tehdä seuraavalla kerralla?

► Työtapoja ja ideoita

Projektin yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon.

Näitä ovat

- uutisen tekeminen
- uutisseuranta
- oleellisen tiedon valikoiminen
- sanomalehden roolin hahmottaminen.

► Teemapäivä:

Kaiken maailman sanomalehdet

Teemapäivän kuvaus

Tavoite

Teemapäivän tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään sanomalehtien roolia tiedonvälittäjänä eri kulttuureissa. Eri maiden toimittajat pitävät eri asioita oleellisina ja ajankohtaisina. Teemapäivä tarjoaa luontevan mahdollisuuden perehtyä koulun maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kulttuuriin.

Kantava idea

Teemapäivän keskeisenä työtapana on analysoida sanomalehden rakennetta eri kulttuureissa sekä huomata, kuinka eri tavoin tai samalla tavoin jokin uutinen esitellään eri puolilla maailmaa. Kustakin lehdestä tehdään posterityyppinen esittely.

Välineet, tilat, materiaalit

Työskentely tapahtuu luokissa, mutta posterit asetetaan näytteille esim. käytävään. Työhön tarvitaan kotimaisia ja ulkomaisia sanomalehtiä, liimaa, saksia ja isoja papereita. Teemapäivään kutsutaan vieraaksi maahanmuuttajalasten vanhempia tai muita heidän yhteisönsä edustajia avaamaan sanomalehden kieltä ja sen piirtämää uutiskuvaa.

Aika

Teemapäivä kannattaa jaksottaa kahteen osaan. Ensimmäisessä vaiheessa opettaja ja luokka selvittelevät mahdollisia vierailijoita. Toisessa vaiheessa tutustutaan ryhmissä eri maiden lehtiin. Kussakin ryhmässä voi olla joku maahanmuuttajaoppilas asiantuntijajäsenenä. Tähän vaiheeseen varataan puolesta päivästä koko päivään.

2

Vaiheet

1. Ennakkotehtävät

Tapahtumapäivän onnistumiseksi on tärkeää muodostaa lehtiä tutkivat ryhmät tarkoituksenmukaisesti. Jos koulussa on paljon maahanmuuttajia, tavoite ei ole sijoittaa heitä kaikkia analysoimaan oman kulttuurinsa lehteä. Maahanmuuttajalasten huoltajille on syytä laatia tiedote, jossa kysytään heidän mahdollisuuksiaan osallistua teemapäivään ja auttaa lehtien hankinnassa.

Kannattaa käyttää myös ulkomaisten sanomalehtien verkkolehtiä. Linkkejä ulkomaisiin sanomalehtiin on mm. Sanomalehtien Liiton verkkosivuilla (www.sanomalehdet.fi).

Tehtävät tehdään työkuunnissa. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa tilapäiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäytymistehtäviä.

2. Teeman avaus

Opettaja esittelee oppilaille päivän suomalaisen lehden ja sille tyypillisen rakenteen eli sen osat ja juttutyypit. Juttutyyppejä ovat mm. pääkirjoitus, uutinen, kolumni, pakina, arvostelut, reportaasit, sarjakuvat, ajankohtais- tai pila-piirroksat. Lisäksi sanomalehdissä on ilmoituksia ja mainoksia. Osastoja ovat ulkomaanuutiset, kotimaanuutiset, paikallisuutiset, urheilusivut, kulttuurisivut, tv- ja radiosivut jne. Lisäksi huomiota voidaan kiinnittää kuvien ja otsikoiden käyttöön sekä taittoon.

3. Oppilastehtävät

Lämmittelytehtävänä ryhmät saavat leikata suomalaislehdistä näytteitä eri juttutyypeistä ja osastoista.

Varsinainen tehtävä toteutetaan ryhmissä, joilla kullakin on oma, ulkomainen lehti.

Ryhmän tehtävänä on analysoida:

- miltä lehti näyttää (koko, paksuus, paperin laatu ja väri, kuvien määrä, taiton periaatteet)
- millainen on etusivu
- millaisista asioista lehdessä on isoja juttuja
- millaisia osastoja lehdessä on
- millaisia juttutyyppejä lehdessä on
- onko lehdessä esillä jokin opettajan nimeämistä suomalaislehden pääuutisaiheista
- mitä kyseisistä pääuutisaiheista kerrotaan.

Analyysin jälkeen lehdestä tehdään posterit, jossa on lehden etusivu sellaisenaan. Posteriin kootaan analyysin tulokset. Lisätehtävänä on laatia tiivis kuvaus lehden kotimaasta.

4. Tehtävien esittely

Posterit kootaan käytävään. Ryhmille jaetaan uudet tutkimustehtävät, joissa vertaillaan eri lehtiä yhdestä näkökulmasta kerrallaan. Sopivia näkökulmia ovat

- lähes kaikille lehdille yhteiset piirteet osastorakenteen osalta
- yleiset juttutyypit
- kuvan käyttö lehdessä (missä lehdissä kuvilla on suuri merkitys, missä taas niitä ei juurikaan käytetä)
- opettajan esittämien uutisaiheiden esiintyminen eri lehdissä.

5. Teemapäivän päätös

Lopuksi kukin ryhmä saa tehtävän koota vertailutehtävän tulokset muutaman A4-sivun mittaiseksi raportiksi. Raportit kootaan yhteen teemapäivän julkaisuksi. Opettaja laatii siihen esipuheen. Julkaisuun voidaan liittää kuvia postereista.

6. Jälkityöt

Lopuksi arvioidaan teemapäivää. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä opin sanomalehdistä maailman kuvaajina? (Tässä erityisen arvokkaita ovat maahanmuuttajalasten huoltajien ja heidän yhteisöjensä edustajien perustelut lehtien ratkaisuille.)
- Mitä opin yhdessä tekemisestä?
- Mikä oli minulle/meille vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen projekti kannattaisi tehdä seuraavalla kerralla?

► Työtapa ja ideoita

Teemapäivän yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon. Näitä ovat

- sanomalehden rakenteen tuntemus
- juttutyypien tunnistus
- posterin teko.

2

Viestintä- ja mediataito

Kolmas aihekokonaisuus, Viestintä- ja mediataito, tukee ja syventää sekin ihmiseksi kasvua vahvistamalla jokamiehen viestintätaitoja ja kriittistä mediaosaamista. Tämä onkin perinteisin sanomalehtiopetuksen kotikenttä.

Tämä aihekokonaisuus toteutuu ymmärtääksemme aihekokonaisuuksista toiseksi todennäköisimmin jo oppitunneilla. Erityisesti sen tavoitteisiin pyritään äidinkielen ja kirjallisuuden sekä taideaineiden oppimäärillä.

► Oppilaitten virittäminen aihekokonaisuuteen

Lapsia voidaan viritellä aihekokonaisuuteen erilaisilla pikkutehtävillä jo hyvissä ajoin ennen teemapäivää tai projektia.

Lasten omat ajatukset

Opettaja voi pyytää lapsia kirjoittamaan, millaisia heitä askarruttavia kysymyksiä mieleen nousee, kun aikuiset puhuvat viestinnästä ja mediasta. Mitä he haluaisivat oppia koulussa näistä asioista? Kukin kysymys kirjoitetaan erilliselle lapulle. Eräässä koulussa oppilaita askarruttivat esim. tällaiset kysymykset:

- Miksi joihinkin leffoihin ei saa mennä alle 15-vuotias?
- Onko vampyyrejä olemassa?

Jonkin ajan päästä opettaja jakaa oppilaille monisteen, jossa lasten omat kysymykset on ryhmitelty. Nyt jokainen saa tehtäväksi kirjoittaa omia ajatuksiaan niistä kysymyksistä, joista hänellä on jokin näkemys. Jokainen ajatuskokonaisuus kirjoitetaan omalle sivulleen. Yllä mainitussa koulussa oppilaille oli seuraavanslaisia ajatuksia:

- ”Se on niin, että lapsille on omat leffat.”
- ”Ei ole, ne ovat vain keksittyjä hahmoja.”

Sopivissa kohdissa, esim. luokan omissa päivänavauksissa, palataan näihin kysymyksiin ja oppilaitten ajatuksiin. Muu luokka voi ottaa niihin kantaa, ja lopulta opettaja voi rikastaa oppilaitten ajatuksia antamalla tarvittavaa faktatietoa.

Toimiiko satelliittiyhteys?

Oppilaat asettuvat istumaan ryhmissä jonoihin siten, että jonon ensimmäisellä on tyhjä paperi ja kynä. Jonon viimeinen joko saa itse päättää, minkä yksinkertaisen kuvan lähettää, tai opettaja antaa hänelle valmiin kuvan. Viimeinen lähettää kuvan piirtämällä sen sormella edellä olevan selkään, joka taas vuorostaan piirtää saamansa kuvan seuraavan selkään. Etumainen oppilas piirtää saamansa kuvan paperille. Toimiko yhteys, vai muuttuiko kuva matkalla? Etumainen siirtyy jonon viimeiseksi ja lähettää seuraavan kuvan. Jatketään niin kauan kuin kaikki ovat saaneet lähettää ja piirtää kuvan. Harjoitus voidaan toteuttaa myös ryhmien välisenä kilpailuna, jossa ”oikeat kuvat” tuovat ryhmälle pisteen. Lopuksi lasketaan pisteet.

Elokuvajuliste

Tehdään valmiista sanomalehtikuvista leikkaa ja liimaa -työtavalla kuvitellulle elokuvalle juliste. Työ aloitetaan etsimällä sopiva otsikko, joka voisi olla elokuvan nimi. Elokuvajulisteessa esiintyvät usein pääosanäyttelijä(t) nimiensä ja ohjaajan nimen kera. Kuka keksii hauskimman elokuvan nimen ja sille iskevän julisteen?

► **Projekti: Mediapäivät**

Projektin kuvaus

Tavoite

Projektin tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään median kieltä, keinoja ja tapaa kertoa tarinoita, totta ja fiktiota, maailmasta. Kaikki, mitä media kertoo, ei ole totta. Silti mediankin etiikkaan kuuluu, ettei se tietoisesti levitä valheita. Mediassa informaatio on aina jonkun rajamaa ja valmiiksi tulkitsemaa, siis subjektiivista.

Tiedon levittäminen on vain yksi median tehtävistä. Viihdyttäminen on nykyaikana taloudellisesti medialle yhä merkittävämpää.

Median käyttöön, niin vastaanottamiseen kuin tuottamiseen, tarvitaan taitoja. Näitä opitaan käyttämällä mediaa ja hyödyntämällä sitä myös itse vaikutusväylänä.

Kantava idea

Projektin ideana on muuttaa koulu mediapajaksi kolmen päivän ajaksi (tai esim. kolmeksi peräkkäiseksi keskiviikoksi). Päivien aikana keskitytään muovaamaan informaatiota erilaisiksi tietotuotteiksi. Keskeisinä työtapoina ovat erilaisten juttujen/ohjelmien analysointi ja itse tekeminen. Periaatteena on, että ensimmäisen mediapäivän aikana ideoidut jutut käännetään muina päivinä toisen median kielelle (sanomalehden sarjakuvaa vastaa radiossa hupikuunnelma jne.).

Konkreettisesti toiminnassa tähdätään koulun ja sen lähiympäristön arjesta kertovaan koulu-lehteen, kouluradio-ohjelmaan, omaan tv-lähetykseen/video-ohjelmaan ja kotisivuihin. Tuotokset esitellään lopuksi kummiluokan tai naapuriluokan oppilaille.

3

Välineet, tilat, materiaalit

Projektin aikana tarvitaan sanomalehtiä, radio- ja tv-vastaanottimia, videokameroita, koulun keskusradiota, nauhureita jne.

Aika

Projekti kestää kolme koulupäivää.

Vaiheet

1. Ennakkotehtävä

Tutustutaan omiin sekä ympäristön mediatottumuksiin. Aihetta lähestytään haastattelemalla lapsia ja aikuisia (esim. vanhempia) heidän suhteestaan mediaan. Hyviä kysymyksiä ovat esim. seuraavat:

- Millaisia lehtiä teille tulee kotiin?
- Mitä asioita luet sanomalehdestä?
- Millaisia radio-ohjelmia kuuntelet? Kuinka paljon kuuntelet radiota päivittäin?
- Millaisia tv-ohjelmia katsot? Kuinka paljon katselet tv:tä päivittäin?
- Millaisia elokuvia katselet?

- Miten käytät nettiä?
- Mitä hyötyä/iloa median seuraamisesta sinusta on?
- Tunnetko ketään ammattitoimittajaa?

Lasten ja aikuisten vastaukset käydään läpi kunkin median kohdalla.

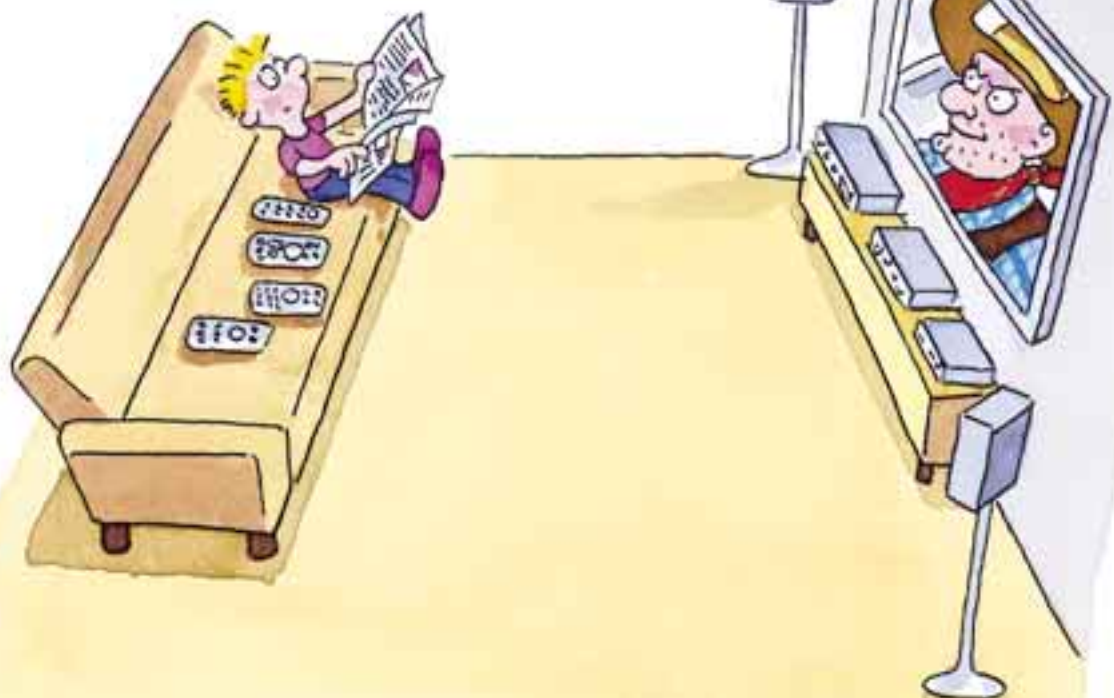
2. Projektin aloitus

Projekti aloitetaan valitun median toimittajakokouksesta – roolileikkinä, jossa päätoimittaja (opettaja) kertoo, että tutkimusosasto on saamassa valmiiksi yleisötutkimuksensa, jonka tuloksia esitellään. Tulosten käsittelyn jälkeen jakaudutaan työkuuntiin, joista kukin saa oman tehtävänsä.

3. Oppilastehtävät

Sanomalehtipäivä

Sanomalehtipäivän aluksi käydään läpi oppilaitten kokoamat vastaukset vanhempien tai muiden aikuisten lukutottumuksista.

Sen jälkeen opettaja esittelee erilaisia sanomalehtiä ja luokka kertoo keskeiset sanomalehden osastot ja juttutyypit. Sitten keksitään luokan lehdelle nimi ja typografia.

Tehtävät tehdään työkuunnissa. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa tilapäiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäyhtymistehtäviä.

Luokka jaetaan toimituksiin, joita ovat

- uutis- ja ajankohtaisosasto, jonka tehtävänä on tuottaa luokan lehteen uutisia
- pääkirjoitus- ja mielipideosasto, jonka tehtävänä on tuottaa mielipiteitä ja kannanottoja sisältäviä juttuja
- taide- ja kulttuurisosasto, jonka tehtävänä on tuottaa arvosteluja kirjoista, elokuvista, musiikista ja esim. radio- ja tv-ohjelmista
- mainos- ja ilmoitusosasto, jonka tehtävänä on keksiä mielikuvituksellisia mainoksia
- viihdeosasto, jonka tehtävänä on tuottaa pilapiirroksia, sarjakuvia ja pakinoita.

Kukin toimitus etsii sanomalehdistä oman osastonsa näytteitä ja käyttää niitä mallina omia juttujaan tehdessään. Toimitukset ideoivat useita mahdollisia juttuja ja lopulta jakavat työt keskenään.

Ennen juttujen tekoa pidetään vielä koko lehden toimituksen kokous, jossa opettajan johdolla hahmotellaan lehden ”tuuppari”, ts. sen rakenne ja kullekin osastolle varattujen sivujen määrä.

Tämän jälkeen kukin toimittaja tekee yksin tai pareittain oman juttunsa puolivalmiiksi. Osastot pitävät sisäisen kritiikkituokion, jossa annetaan prosessikirjoitukselle tyypillisesti vinkkejä toisten juttuihin. Tämän jälkeen jutut tehdään valmiiksi. Kussakin jutussa pitää olla otsikko, itse juttu sekä mahdollisesti kuva kuvateksteineen. Otsikot, teksti ja kuvat taitetaan sovitulla tavalla.

Valmiit irtosivuina tulostetut jutut kootaan sovitettuun paikkaan, josta opettaja-päätoimittaja poimii ne lehteen ja monistaa sen kaikille.

Radiopäivä

Radiopäivän aluksi käydään läpi oppilaitten kokoamat vastaukset vanhempien tai muiden aikuisten radion kuuntelutottumuksista.

Sen jälkeen kuunnellaan näytteitä erilaisista radio-ohjelmista vähintään vaihtamalla kanavia. Opettaja esittelee tavanomaisia radio-ohjelmityyppejä (uutiset, musiikkiohjelmat, kontaktiohjelmat, haastattelut ja kuunnelmat). Sitten keksitään luokan radiokanavalle oma nimi.

Luokka jaetaan toimituksiin, joita ovat

- uutis- ja ajankohtaistoimitus, jonka tehtävänä on tuottaa radiouutiset
- puheenvuoroitoimitus, jonka tehtävänä on tuottaa mielipiteitä ja kannanottoja sisältävä ohjelma
- taide- ja kulttuuritoimitus, jonka tehtävänä on tuottaa esittelyjä tai arvosteluja kirjoista, elokuvista ja musiikista tai esim. ohjelma, jossa soitetaan musiikkia, esitellään taiteilija tai tuotetaan vakava kuunnelma
- mainososasto, jonka tehtävänä on keksiä mielikuvituksellisia radiomainoksia
- viihdeosasto, jonka tehtävänä on tuottaa hupikuunnelma.

Tarkoitus on, että jokaisena mediapäivänä ollaan eri toimituksessa.

Kukin toimitus muuttaa sanomalehtipäivänä toteuttamansa jutun radiojutuksi.

Ennen radiolähetystä pidetään koko toimituksen kokous, jossa opettajan johdolla hahmotellaan ohjelmarakenne ja kullekin jutulle varattu aika.

Tämän jälkeen kukin toimittaja tekee yksin tai parin kanssa oman juttunsa. Kullakin ohjelmalla pitää olla nimi. Osa ohjelmista nauhoitetaan erillisessä, rauhallisessa ”studiossa”. Osa voidaan toteuttaa suorana lähetyskeskusradiossa. Lähetykseen tarvitaan toimittajien lisäksi juontaja.

Ennen ohjelman lähettämistä on syytä tiedottaa keskusradiolla lähetyksajasta. Opettajan on syytä sopia asiasta muiden opettajien kanssa.

3

Elokuva- ja tv-päivä

Elokuva- ja tv-päivän aluksi käydään läpi oppilaitten kokoamat vastaukset vanhempien tai muiden aikuisten elokuvien ja tv:n katselutottumuksista.

Sen jälkeen katsellaan näytteitä erilaisista tv-ohjelmista vähintään vaihtamalla tv-kanavia. Opettaja esittelee tavanomaisia tv-ohjelmatyyppejä (uutis- ja ajankohtaislähetykset, lasten- ja nuortenohjelmat, musiikkiohjelmat, kontaktiohjelmat ja kilpailut, haastattelut ja elokuvat, tv-näytelmät ja sarjaohjelmat). Sitten keksitään luokan tv-kanavalle oma nimi.

Luokka jaetaan toimituksiin, joita ovat

- uutis- ja ajankohtaistoimitus, jonka tehtävänä on tuottaa tv-uutiset
- taide- ja kulttuuritoimitus, jonka tehtävänä on tuottaa ohjelma, jossa kuunnellaan musiikkia, esitellään taiteilijoita ja heidän töitään, arvostellaan kirjoja, elokuvia tms.
- mainososasto, jonka tehtävänä on keksiä mielikuvituksellisia tv-mainoksia
- viihdeosasto, jonka tehtävänä on tuottaa hupiohjelma tai kontakti-/kilpailuohjelma.

Tarkoitus on, että jokaisena mediapäivänä ollaan eri toimituksessa.

Kukin toimitus muuttaa sanomalehtipäivänä toteuttamansa jutun tv-jutuksi.

Ennen nauhoitusta pidetään koko toimituksen kokous, jossa opettajan johdolla hahmotellaan ohjelmarakenne ja kullekin jutulle varattu aika.

Tämän jälkeen kukin toimittaja tekee yksin tai parin kanssa oman juttunsa. Kullakin ohjelmalla pitää olla nimi. Ohjelmat videonauhoitetaan erillisessä, rauhallisessa ”studiossa” sovitussa järjestyksessä, jollei koululla ole editointimahdollisuutta. Lähetykseen tarvitaan lisäksi kuuluttaja.

Ennen videoidun ohjelman lähettämistä keskustelevisiolaitteilla tai näyttämistä kutsuyleisölle tv-vastaanottimesta on syytä tiedottaa ohjelmasta. Opettaja sopii asiasta muiden opettajien kanssa.

4. Tehtävien esittely

Luokan tekemä sanomalehti jaetaan oppilaiden mukana koteihin ja naapuriluokkiin. Radio- ja tv-ohjelmat voidaan näyttää joko suppealle kutsuvierasjoukolle tai lähettää laajemmin koko kouluun, jos siihen on tekniset mahdollisuudet.

5. Projektin päätös

Lopuksi kukin ryhmä saa tehtävän koota kokemuksiaan eri medioista. Pohtia kannattaa sitä,

- mikä medioista oli kiehtovin/vaikein
- mikä toimituksista oli helpoin/hauskin/vaikein
- kuinka sama juttu muuttui, kun media vaihtui
- mikä oli vaikeinta muunnostyössä.

6. Jälkityöt

Lopuksi arvioidaan projektia. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä opin medioista?
- Mitä opin yhdessä tekemisestä?
- Mikä oli minulle/meille vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen projekti kannattaisi tehdä seuraavalla kerralla?

► Työtapa ja ideoita

Projektin yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon.

Näitä ovat

- mediataidot
- toimittajan taidot
- kritiikin antaminen ja vastaanottaminen.

► **Teemapäivä:**
Miten kuva puhuu -pysäkkipäivä

Teemapäivän kuvaus

Tavoite

Teemapäivän tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään kuvien tapaa kertoa maailmasta. Kuvassakin informaatio on aina jonkun (kuvaajan, ohjaajan) rajaamaa, mutta tulkinta on subjektiivista, merkityksen luo viime kädessä katsoja.

Kantava idea

Teemapäivän ideana on muuttaa luokka tai koulu kuvapajaksi, jossa keskitytään kuvien tutkimiseen ja muokkaamiseen. Keskeisenä työtapana on erilaisten merkitysten tuottaminen kuvan keinoin. Konkreettisesti tähdätään esim. koulun ja sen lähiympäristön arjesta kertoviin kuvallisiin kertomuksiin.

Välineet, tilat, materiaalit

Teemapäivänä tarvitaan sanomalehtiä, saksia, liimaa, piirustusvälineitä, paperia, digitaali- ja videokameroita, tv-vastaanottimia.

Aika

Pysäkkityöskentelyyn varataan yksi kokonainen työpäivä.

Vaiheet

1. Ennakkotehtävät

Oppilaat tuovat kouluun sanomalehtiä. Opettaja nauhoittaa muutamia tv-mainoksia, joita käytetään virikkeenä videopajassa. Kukin työpiste (kirjallisine) ohjeineen ja materiaaleineen on syytä valmistaa kuntoon etukäteen.

Oppilaat jaetaan etukäteen työkuuntiin. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa tilapäiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäytymistehtäviä.

2. Projektin aloitus

Teemapäivä aloitetaan kussakin luokassa tai työkuunnassa tutustumalla päivän kuvaan, joka on jokin ennalta sanomalehdestä leikattu kuva ilman kuvatekstiä. Oppilaiden tehtävänä on keksiä kuvalle otsikko sekä kertoa, mitä kuva esittää. Näin oppilaat huomaavat konkreettisesti sen, kuinka monella tavalla sama kuva voidaan tulkita. Päivän aluksi on myös hyvä kerrata luokassa tai luokissa yhdessä eri työpisteet ja niiden sijainti sekä päivän aikataulu.

3

3

3. Oppilastehtävät

Oppilaat jaetaan työkuuntiin, joista kukin käy päivän aikana läpi kaikki eri työpisteet. Työpajoja voivat olla mm. seuraavat:

- **Sarjakuvat.** Työpajassa tutustutaan sarjakuvan piirtämisen perusasioihin sekä katsellaan sanomalehdistä leikattuja sarjakuvia. Kukin oppilas piirtää annetusta aiheesta oman kolmi-ruutuisen sanomalehtisarjakuvan.
- **Pilakuvatyöpaja.** Työpajassa tutustutaan pilakuvan piirtämisen perusasioihin sekä katsellaan sanomalehdistä leikattuja ajankohtaisia pilakuvia. Kukin oppilas piirtää annetusta aiheesta oman kuvan.
- **Muuttuvat merkitykset -työpaja.** Työpajassa annetaan kuville uusia merkityksiä tekemällä lööppejä valmiille lööppipohjille. Materiaalina käytetään sanomalehdistä leikattuja kuvia ja otsikoita.
- **Uutiskuvatyöpaja.** Kuvatyöpajassa tutustutaan kuvan sommittelun alkeisiin. Oppilaiden tehtävä on kuvata digitaalikameralla työpajan seinillä oleviin valmiisiin otsikoihin omat kuvaehdotuksensa, jotka tulostetaan työpajan lopuksi mustavalkoisina.
- **Lehtimainospaja.** Työpajassa tutustutaan ensin muutamien lehtimainosten avulla sommitteluun ja mainoskuvien ominaisuuksiin. Oppilaiden tehtävänä on toimia mainossuunnittelijoina, jotka laativat ”valmiille tuotteelle” – uusi saippua ”SOAP” – mainoskampanjan, joka on suunnattu eri-ikäisille kuluttajille. Oppilaat etsivät sanomalehdistä valmiita kuvia, joista he luovat saippuulle sanomalehtimainoksen, johon keksivät myös mainostekstin.
- **Tv-mainostyöpaja.** Työpajassa tutustutaan ensin muutamien tv-mainosten avulla kuvakokoihin ja tv-mainosten ominaisuuksiin (otosten kesto, tuotteiden esittäminen, henkilöt). Oppilaiden tehtävänä on toimia tv-mainossuunnittelijoina, jotka laativat yhdelle pajasta löytyvälle esineelle (esim. leikkikalu) tv-mainoksen, joka on suunnattu heidän ikäisilleen kuluttajille. Mainoksen kesto on rajattu ”budjetisyistä” 20 sekuntiin ja otosten määrä maksimissaan kolmeen.

4. Tehtävien esittely

Kussakin työpajassa valmistuneet työt katsotaan yhdessä työpajarupeaman päätteeksi.

5. Jälkityöt

Päivän päätteeksi työkuunnat palaavat aloitus-työpajoihin ja asettavat päivän aikana valmistuneet työt esille.

6. Projektin päätös

Kaikki työkuunnat kiertävät tutustumassa eri työpajoissa valmistuneisiin tuotoksiin.

Lopuksi arvioidaan teemapäivää. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä uusia asioita opin kuvasta?
- Mitä opin yhdessä tekemisestä?
- Mikä oli minulle/meille vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen projekti kannattaisi tehdä seuraavalla kerralla?

► Työtapoja ja ideoita

Teemapäivän yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon. Näitä ovat

- eri kuvatyypien (uutiskuva, mainoskuva, sarjakuva, pilakuva), sommittelun, rajaamisen ja kuvakokojen käyttö
- taittaminen (tekstin ja kuvan yhdistäminen) ja kriittisyys kuvien tarkastelussa
- tv-mainoksen tekeminen
- sarjakuvan tekeminen.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Neljäs aihekokonaisuus. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys, tukee ihmiseksi kasvua. Tavoitteena on, että lapsi löytää oman paikkansa yhteiskunnassa, saa valmiudet toimia aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena.

Virallinen Suomi on hyväksynyt sen, että tulevaisuuden yhteiskunta tarvitsee aikaisempaa enemmän yrittäjiä. Kaikki eivät voi hankkia elantoaan toisen palkollisena. Siksi yrittävää asennetta, joka korostaa vastuullista huolenpitoa itsestä ja läheisistä, on vahvistettava.

Tämä aihekokonaisuus liittyy lähinnä historian ja yhteiskuntaopin oppimääriin, joten sen edistämässä on tarpeen koulun käytänteiden muovaaminen.

► Oppilaitten virittäminen aihekokonaisuuteen

Lapsia voidaan viritellä aihekokonaisuuteen erilaisilla pikkutehtävillä jo hyvissä ajoin ennen teemapäivää tai projektia.

Lasten omat ajatukset

Opettaja voi pyytää lapsia kirjoittamaan, millaisia heitä askarruttavia kysymyksiä mieleen nousee, kun aikuiset puhuvat yrityksistä, yrittäjistä, yrittämisestä, kansalaisista, puolueista, osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Mitä he haluaisivat oppia koulussa näistä asioista? Kukin kysymys kirjoitetaan erilliselle lapulle. Eräissä koulussa oppilaita askarruttivat esim. tällaiset kysymykset:

- Miksi viikonloppu on vain kaksi päivää?
- Mitä hyötyä on koulusta?
- Miksi on läksyjä?
- Miksi kaikki maksaa?
- Miksi varastetaan?

4

4

Jonkin ajan päästä opettaja jakaa oppilaille monisteen, jossa lasten omat kysymykset on ryhmitelty. Nyt jokainen saa tehtäväksi kirjoittaa omia ajatuksiaan niistä kysymyksistä, joista hänellä on jokin näkemys. Jokainen ajatuskokonaisuus kirjoitetaan omalle sivulleen. Yllä mainitussa koulussa oppilailla oli seuraavanlaisia ajatuksia:

- ”Kuka senkin on päättänyt???”
- ”Koulusta on aina hyötyä. Koulussa opitaan asioita, joita elämän aikana tarvitaan. Oppiminen ei mene ikinä hukkaan.”
- ”Koska opettajat haluaa, että opitaan.”
- ”Elämä on kallista. Kaikki maksaa.”
- ”Koska jotkut ovat köyhiä ja ne vain eivät halua maksaa.”

Sopivissa kohdissa, esim. luokan omissa päivän-avauksissa, palataan näihin kysymyksiin ja oppilaitten ajatuksiin. Muu luokka voi ottaa niihin kantaa, ja lopulta opettaja voi rikastaa oppilaitten ajatuksia antamalla tarvittavaa faktatietoa.

Tuote-esittelijä/kaupustelija

Ryhmälle jaetaan sattumanvaraisesti tuttuja esineitä. Lämmitellään varsinaista tehtävää siten, että kukin keksii vuorollaan tutulle esineelle uuden käyttötarkoituksen, jonka sitten näyttää ja kertoo muille ryhmän jäsenille. Varsinaisessa tehtävässä kukin saa vuorollaan tutun esineen, jolle keksii uuden käyttötarkoituksen, jota esittelee toisille. Lopuksi pidetään luokan oma ostoskanava, jossa ryhmät esittelevät ja myyvät toisilleen ”uusia tuotteita”.

Mainos-tv/näyteikkuna

Tehtävää varten tarvitaan pieni laatikko esim. kenkälaatikko. Laatikkoon leikataan aukko eli kuvaruutu. Laatikko sisustetaan siten, että se mainostaa edellisessä tehtävässä käytettyä esinettä. Piirrettyjä tai maalattuja mainos-tekstejä ja kuvia voidaan liimata tai ripustaa laatikkoon kolmiulotteisesti.

► Projekti: Luokkahallitus

Projektin kuvaus

Tavoite

Projektin tavoitteena on lisätä oppilaiden omia vaikutusmahdollisuuksia koulutyöhönsä, edistää siten kouluviihtyvyyttä ja luoda oppilaille omakohtaisia kokemuksia yhteisestä päätöksenteosta ja demokratiasta.

Kantava idea

Koko lukuvuoden jatkuvan projektin ideana on jakaa luokka ryhmiin, joiden vetäjät muodostavat luokan hallituksen. Rakenteellisina elementteinä ovat vaalit, ryhmäkokoukset ja hallituksen kokoukset. Luokan opettaja toimii toiminnan ohjaajana ja päätösten esittelijänä. Luokan hallitus julkaisee luokan lehteä, jossa esitellään luokan toimintaa ja tehtyjä päätöksiä.

Välineet, tilat, materiaalit

Luokan hallituksen kokouksissa tarvitaan tavanomaista kokousrekvisiittaa mm. puheenjohtajan nuija. Kokousasioista laaditaan esityslista ja pöytäkirja. Ne voidaan julkaista lehdessä sellaisenaan tai toimitettuina juttuina.

Aika

Projekti kestää koko lukuvuoden. Hallitus kokoontuu vähintään kerran kuussa, ja sitä ennen ryhmät kokoontuvat antamaan vetäjälleen evästystä.

1. Ennakkotehtävät

Luokka käy opettajan johdolla sanomalehdistä läpi uutisia valtioneuvoston, eduskunnan tai kunnallisen tason luottamuselinten toiminnasta. Niistä opetellaan keskeiset käsitteet (kokous, puheenjohtaja, esitys, kannatus, vaali, äänestys, demokratia, edustuksellinen demokratia) ja periaatteet (parlamentarismi, enemmistö-päätös ja yhteisymmärryspäätös).

2. Projektin aloitus

Varsinaisesti projekti alkaa sillä, että luokka jaetaan lukuvuoden ajaksi ryhmiin. Ryhmät voidaan muodostaa monella tavalla; koulutyön kannalta on usein tarkoituksenmukaista tehdä niistä sekaryhmiä, joissa on erilaisia oppilaita.

Yksi tapa muodostaa ryhmät on, että opettaja kutsuu ankkureiksi luokasta 5–6 oppilasta, joiden arvelee pystyvän vastaamaan yhteistä asioista. Ankkurit sijoittuvat eri puolille luokkaa. Tämän jälkeen oppilaat hakeutuvat sellaisen ankkurin luo, jonka uskovat kykenevän ohjaamaan juuri häntä. Kunkin ankkurin luokse saa mennä ensimmäisellä kierroksella vain yksi oppilas. Mikäli joku ankkureista ei saa ketään ryhmäänsä, hän voi itse valita, mihin ryhmään menee. Toisella kierroksella ohjeena on etsiä ryhmään, jonka kanssa uskoo kykenevänsä tekemään hyvin töitä. Kierroksia tehdään niin monta, että kaikki oppilaat löytävät oman paikkansa. Mikäli tyttöjen ja poikien on vaikea hakeutua samaan ryhmään, voidaan aluksi muodostaa useampia pieniä poika- ja tyttöryhmiä, jotka liitetään toisiinsa esim. arpomalla.

3. Oppilastehtävät

Kun ryhmät on valittu, varmistetaan, kuka ryhmästä toimii ryhmän vetäjänä. Tavallisesti se on ankkuri. Projektin alussa ryhmille annetaan pieniä, lyhytkestoisia tehtäviä, joiden avulla oppilaita ryhmitetään. Sopivia tehtäviä ovat esim. seuraavat:

- Keksikää ryhmälle nimi.
- Käykää keskustelua siitä, mitkä asiat yhdistävät koko ryhmää (lempiruuat, harrastukset, värit jne.).
- Laatikaa ryhmälle sen jäseniä yhdistävistä asioista viiri tai tunnuskuva.

Kun ryhmät ovat tottuneet tekemään yhdessä asioita, niille annetaan koulutyöhön liittyviä vastuutehtäviä, jotka kiertävät esim. kuukauden välein. Konkreettisia tehtäviä ovat esim.

- kenkien ja vaatenaulakon järjestyksestä huolehtiminen
- luokan matoista, sohvista, kukista ja esim. akvaariosta huolehtiminen
- opettajan avustaminen monistuksessa ja opetusvälineiden kuljettamisessa
- luokan oman tunnin ohjelman järjestäminen
- huolenpito kummiluokasta.

Ryhmät saavat opettajalta ja muulta luokalta palautetta oman vastualueensa hoidosta.

Hallitukseen kuuluu kunkin ryhmän vetäjä. Ryhmän vetäjillä on henkilökohtaiset varajäsenet.

4

Hallituksen pysyviä tehtäviä ovat

- luokan sääntöjen laatiminen
- luokan istumajärjestyksen laatiminen
- tietokonevuorojen jakaminen
- koepäivistä sopiminen luokan useiden opettajien kanssa
- luokan juhlien, retkien ja opintokäyntien organisointi yhdessä opettajan kanssa
- kiusaamistapausten sovittelu.

Hallituksen kokouksessa käsitellään esim. opettajan tai ryhmien esiin nostamia asioita. Asiaa kannattaa käsitellä pariinkin kertaan siten, että ensimmäisellä kerralla etsitään erilaisia vaihtoehtoja. Ryhmät antavat niistä palautetta, jonka jälkeen hallitus tekee päätöksen.

Hallituksen kokoukset voidaan toteuttaa suljettuina tai avoimina niin, että koko luokka voi seurata kokousta puuttumatta kuitenkaan tapahtumien kulkuun.

Luokan säännöt syntyvät pykälä kerrallaan tarpeesta, niistä asioista, jotka eivät toimi tai jotka vaativat kaikilta yhteistä sitoutumista. Sanktioita ei juurikaan kannata antaa hallituksen päätettäväksi.

Ryhmiä voidaan käyttää myös akuuttien ongelmien ratkaisuun. Jos opettaja saa muilta opettajilta kielteistä palautetta luokasta, hän esittelee asian yhteisesti ja ryhmät saavat tehtävän pohtia, kuinka asia voitaisiin korjata. Hallitus kokoaa kaikki ideat, ja ennen lopullista päätöstä ne käydään vielä ryhmissä läpi.

Hallituksen tehtäviin kuuluu toimittaa kerran lukukaudessa ilmestyvä lehti. Lehteen kootaan hallituksen kokousten esityslistat ja päätökset. Lehteen voidaan myös lisätä toimitettuja juttuja ja eri ryhmien tuottamia kommentteja meneillään olevista asioista. Kukaan hallituksen jäsen kirjoittaa vuorollaan lehteen pääkirjoituksen.

4. Tehtävien esittely

Luokkahallitus-projektin työt konkretisoituvat luokan lehdessä. Luokat voivat ottaa ilmaiseksi käyttöönsä edu.fi-sivustolta mainion lehtiverstaan,

jolloin lehti on kaikkien luettavissa netissä. Opettaja on lehden päätoimittaja. Lehden ilmestymiseen asti esityslistat ja pöytäkirjat voidaan kiinnittää näkyville luokan ilmoitustaululle.

5. Jälkityöt

Kunkin hallituksen kokouksen jälkeen on aihetta nostaa esiin tärkein päätetty asia. Sen tueksi voidaan laatia luokan seinille tai kattoon kuvitettuja kylttejä tai julisteita, joilla hallitus yrittää tiedottaa tehokkaasti.

Toiminnan päättyessä opettaja voi antaa luokkahallituksen jäsenille diplomin liitettäväksi lukuvuositodistukseen.

6. Projektin päätös

Lukuvuoden lopulla on tärkeää arvioida toimintaa. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä uusia asioita opin toimiessani hallituksessa? Entä ryhmissä?
- Mitkä päätöksistä olivat viisaimpia? Entä mitkä päätökset olivat huonoja?
- Mitä opimme päättämisestä?
- Mikä oli minulle/meille vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten oppilaita kannattaisi ottaa mukaan päätöksentekoon seuraavana lukuvuonna?

► Työtapoja ja ideoita

Projektin yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon.

Näitä ovat

- demokratian, edustuksellisen demokratian ymmärtäminen
- kokoustaidot
- puheenjohtajana ja sihteerinä toimiminen
- hallituksen toiminnan ymmärtäminen
- äänestyskäytännön oppiminen
- pöytäkirjan teko
- esityslistan teko
- ryhmäyttäminen.

► Teemapäivä: Työn päivä

Teemapäivän kuvaus

Tavoite

Teemapäivän tavoitteena on tutustuttaa lapsia eri ammatteihin ja niissä tehtävään työhön.

Kantava idea

Toteutetaan tapahtumapäivä, jossa lapset ja nuoret tutustuvat vanhempiensa ammatteihin, työhön ja työpaikkoihin. Osa lapsista vieraillee työpaikoilla ja kertoo vierailusta myöhemmin muille. Osa tekee koulussa vanhempien johdolla pieniä eri ammatteihin kuuluvia työtehtäviä ja kertoo kokemuksistaan muille.

Välineet, tilat, materiaalit

Päivään tarvitaan sanomalehtiä, vanhempia ja heidän työssään tarvittavia työkaluja.

Aika

Teemapäivä kannattaa jakaa kolmeen osaan. Ensimmäisessä tutustutaan työhön ja ammatteihin työpaikkailmoitusten tai lehtien jutuissa esille tulevien ammattien ja työyhteisöjen avulla. Toinen on varsinainen tapahtumapäivä, jossa saadaan kokemuksia oikeasta työstä. Kolmannella kerralla asetetaan näytteille tehdyt raportit.

Vaiheet

1. Ennakkotehtävät

Oppilaat tuovat kouluun sanomalehtiä. He saavat tehtävän etsiä ryhmissä avoinna olevia työpaikkoja. Niistä poimitaan ammattinimikkeitä. Nimikkeitä voidaan etsiä myös lehtien jutuista. Opettajan johdolla luokitellaan ammatteja ryhmiin. Ryhmiä voivat olla esim. lapsista

- innostavat ammatit
- tylsät ammatit
- aivan oudot ammatit.

Nopeimmat voivat lisäksi tutustua sanomalehden osastoon "Työtä etsitään" tai "Palveluita tarjotaan".

Oppilaat saavat kotitehtäväksi kysyä vanhemmiltaan, voiko heidän työpaikalleen tehdä opintoretken tai voivatko he tulla kouluun esittelemään omaa ammattiaan ja opettamaan jotain työtehtävää, joka kuuluu heidän ammattiinsa (esim. meikkaaja voi opettaa huulipunaa käyttä, kirvesmies voi opettaa jonkin yksinkertaisen puuliitoksen jne.). Vastauksista kootaan työn päivän kontaktipankki. Koko koulun oma ammattiväki valjastetaan teemapäivään (emäntä voi esim. opettaa käyttämään tiskikonetta tai leipomaan pipareita).

Opettajat sopivat, mille työpaikalle minkin ryhmä lähtee ja missä muiden oppilaiden on mahdollista saada työn opetusta koulussa. Opettajat huolehtivat siitä, että matkat työpaikoille ovat turvallisia. Työpaikkavierailulle lähtevät voivat saada mukaansa kameran tai nauhurin.

2. Teeman avaus

Avataan teemapäivä yhteisellä työpäivänavauksella, jossa esitellään vieraat. Opettaja kertaa käyttäytymissäännöt, ja oppilaat jakautuvat ryhmiin. Kullakin ryhmällä on oma vetäjänsä. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa tilapäiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäytymistehtäviä.

3. Oppilastehtävät

Opintoretket työpaikalle

Opintokäynnille lähtevät oppilaat tarvitsevat mukaansa aikuisen. Jollei mukaan lähde opettajia tai koulunkäyntiavustajia, on tärkeä selvittää vastuukysymykset.

Ohjaava aikuinen sopii etukäteen, missä paikoissa lapsiryhmä voi vieraillla. Oppilaiden tehtävänä on perehtyä työpaikkaan siten, että he osaavat myöhemmin selittää, mitä eri ammatteja työpaikalla on ja mitä siellä tehdään. Työpaikalla työtekijöiltä kysytään, mitä koulussa opittuja taitoja ja tietoja he erityisesti tarvitsevat ja mitä on pitänyt opetella myöhemmin.

Esittelykierroksen ja haastattelujen jälkeen oppilaille voisi järjestää pieniä, muutaman tunnin mittaisia avustustehtäviä. Ne on hyvä tehdä pareittain. Työtuokion jälkeen oppilaat saavat palautetta ahkeruudestaan ja kenties pienen muiston työpaikasta. Oppilaiden ruokailu täytyy sopia erikseen.

Kotiläksyksi oppilaat saavat tehtävän kirjoittaa työpaikkakäynnistä raportin tai esittelyn.

Ammatin esittely koulussa

Kouluun jäävät oppilaat jaetaan työkuntiin, jotka kiertävät koululla vierailevien vanhempien pisteissä. Pisteistä kannattaa laatia ”työn polku”, johon oppilaat saavat kussakin pisteessä työtä esittelevän aikuisen kuittauksen. Pisteiden ja oppilaiden määrän mukaan määräytyy pisteessä käytettävissä oleva aika.

Kussakin pisteessä esitellään ammattiin kuuluvat vaatteet ja työvälineet. Esittelijä kuvailee tyypillisen työpäivänsä kulun ja kertoo, mitä koulussa opittuja taitoja ja tietoja hän erityisesti tarvitsee ja mitä on pitänyt opetella myöhemmin. Pisteessä demonstroidaan jokin arkinen työtehtävä, johon lapset saavat mahdollisuuksien mukaan osallistua.

Oppilaiden tehtävänä on perehtyä eri ammattiteihin niin, että he osaavat myöhemmin kuvaila, mitä niissä tehdään. Kaikissa pisteissä voi kysyä itseä kiinnostavista asioista.

Kotiläksynä oppilaiden tulee laatia raportti tai esittely yhdestä ammatista. Opettaja jakaa tehtävät niin, että kaikki ammatit tulevat esitellyiksi.

4. Tehtävien esittely

Kolmannella kerralla oppilaat esittelevät vuorolleen raporttinsa.

5. Teemapäivän päätös

Lopuksi kootaan taululle opettajan johdolla taitoja, joita tarvitaan kaikissa tai lähes kaikissa ammateissa.

6. Teemapäivän päätös

Teemapäivän jälkeen arvioidaan koettua. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä uusia asioita opin työstä ja ammateista?
- Mikä ammatti kiehtoo minua eniten?
- Mikä oli minulle/meille työssä vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten työn päivää kannattaisi kehittää seuraavalla kerralla?

► Työtapa ja ideoita

Projektin yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon.

Näitä ovat

- työnteko
- työn suunnittelu
- työn tulosten arviointi
- työnhakeminen
- omien lahjojen ja mieltymysten tunnistaminen
- uusien mahdollisuuksien huomaaminen.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Viides aihekokonaisuus, Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta, syventää sekin ensimmäistä: tavoitteena on tukea lapsen kasvua aktiiviseksi kansalaiseksi, joka ottaa omalta osaltaan vastuun ympäristöstä ja tulevaisuudesta mutta myös muista ihmisistä ja heidän hyvinvoinnistaan.

Tämä aihekokonaisuus on useiden oppiaineiden ykkösaihekokonaisuus. Se toteutuu erityisesti ympäristö- ja luonnontieteen, biologian, maantieteen, fysiikan, kemian sekä taide- ja katso-
musaineiden oppitunneilla.

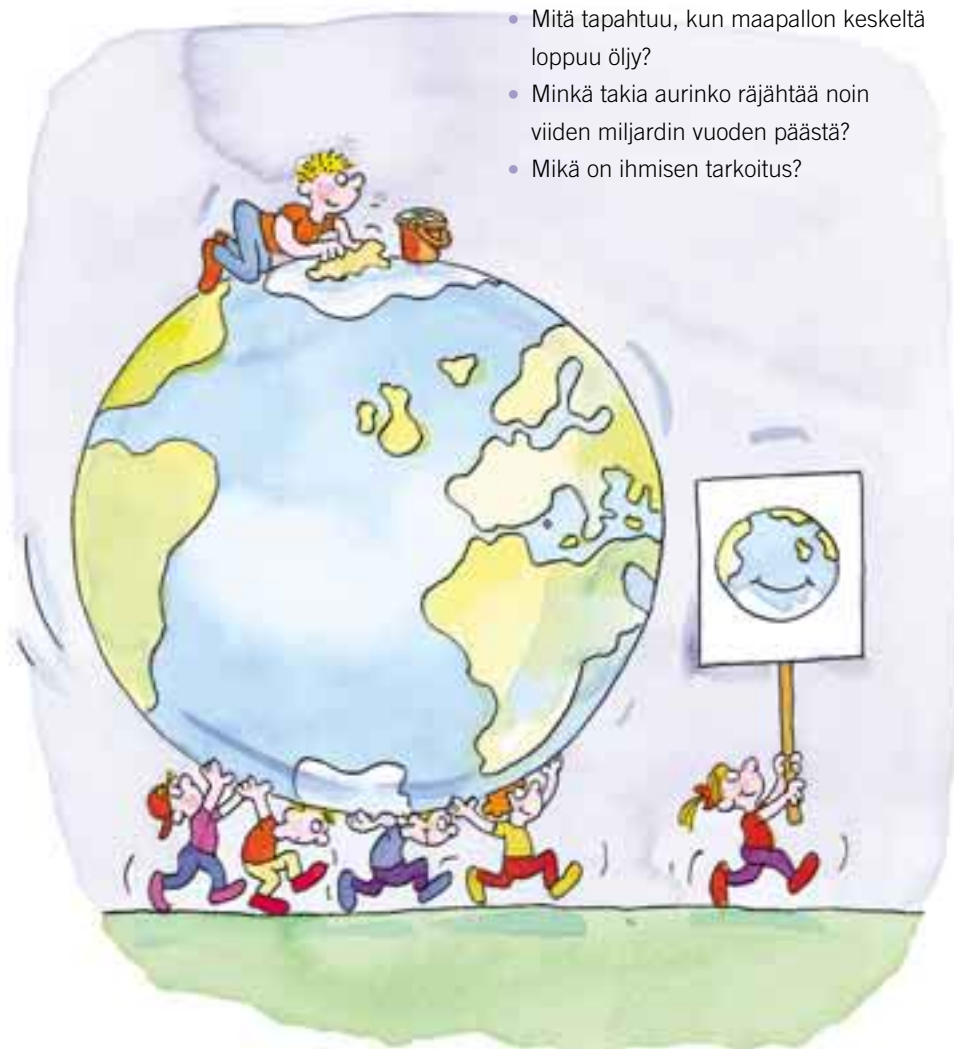
► Oppilaitten virittäminen aihekokonaisuuteen

Lapsia voidaan viritellä aihekokonaisuuteen erilaisilla pikkutehtävillä jo hyvissä ajoin ennen teemapäivää tai projektia.

Lasten omat ajatukset

Opettaja voi pyytää lapsia kirjoittamaan, millaisia heitä askarruttavia kysymyksiä mieleen nousee, kun aikuiset puhuvat ympäristöstä, hyvinvoinnista, vastuusta, tulevaisuudesta ja kestävästä kehityksestä. Mitä he haluaisivat oppia koulussa näistä asioista? Kukin kysymys kirjoitetaan erilliselle lapulle. Eräässä koulussa oppilaita askarruttivat esim. tällaiset kysymykset:

- Miksi ihmiselle ravinto on välttämätöntä?
- Mitä tapahtuu, kun maapallon keskeltä loppuu öljy?
- Minkä takia aurinko räjähtää noin viiden miljardin vuoden päästä?
- Mikä on ihmisen tarkoitus?

5

Jonkin ajan päästä opettaja jakaa oppilaille monisteen, jossa lasten omat kysymykset on ryhmitelty. Nyt jokainen saa tehtäväksi kirjoittaa omia ajatuksiaan niistä kysymyksistä, joista hänellä on jokin näkemys. Jokainen ajatuskokonaisuus kirjoitetaan omalle sivulle. Yllä mainitussa koulussa oppilailla oli seuraavallaisia ajatuksia:

- ”Elimistö tarvitsee ravintoa jaksakseen. Jos se ei saa tarpeeksi tai ei syö ollenkaan, niin laihtuu varmasti, mutta pahinta on se, että siitä voi sairastua esim. anoreksiaan, jossa et ollenkaan itse huomaa, että laihtut.”
- ”Autot pysähtyy.”
- ”Se on vain ennustus.”
- ”Saastuttaa.”

Sopivissa kohdissa, esim. luokan omissa väänävauksissa, palataan näihin kysymyksiin ja oppilaitten ajatuksiin. Muu luokka voi ottaa niihin kantaa, ja lopulta opettaja voi rikastaa oppilaitten ajatuksia antamalla tarvittavaa faktatietoa.

Ympäristöteko

Lapset keksivät erilaisia tilanteita tai tapoja, joissa voisivat suojella tai auttaa ympäristöä. Oppilas, joka on keksinyt tilanteen tai tavan, saa olla aloittaja. Hän kuiskaa opettajalle aiheensa ja menee aloittamaan miimisen toiminnan, johon toiset saavat tulla mukaan sitä mukaa kuin luulevat ymmärtävänsä, mitä ollaan tekemässä. Miiminen tilanne pysäytetään, kun kaikki oppilaat tai sovittu määrä oppilaita on mukana toimimassa. Tilanteen lopuksi kaikki saavat kertoa, mitä olivat tekemässä. Kuinka monta eri tilannetta tai tapaa suojella luontoa meidän luokka keksii?

Luontokollaasi

Leikataan sanomalehdestä erilaisia luonto- ja eläinaiheisia kuvia, joista kootaan luonnonsuojeluaiheinen kuva. Kollaasiin lisätään aiheeseen sopiva naseva iskulause.

► **Projekti:** **Vastuullinen ympäristöisku**

Projektin kuvaus

Tavoite

Projektin tavoitteena on oman tekemisen avulla pohtia sitä, miten voimme vaikuttaa suoraan toisiin ihmisiin.

Kantava idea

Toteutetaan toimintaisku, jossa lapset ja nuoret välittävät hankkimaansa ympäristötietoutta aikuisille. Olisi hyvä, että aihe olisi mahdollisimman ajankohtainen (kodin ongelmajätteet, muovikassien käyttö, roskaaminen, autojen tyhjäkäyttäminen tms.).

Välineet, tilat, materiaalit

Opettaja varaa luokkaan paperia, kartonkia, tusseja ja mahdollisuuden käyttää puhelinta. Oppilaat tuovat kotoa tarvittavaa materiaalia, esim. tyhjiä muovikasseja. Raportin dokumentoinnissa voidaan käyttää mm. digi- tai videokameraa. Jokaiselta kuvattavalta tarvitaan lupa.

Aika

Projektiin kuuluu useita osavaiheita:

1. iskun aiheen valinta
2. tiedonhankinta
3. iskun suunnittelu
4. iskun toteutus
5. jälkityöt.

Vaiheet

1. Ennakkotehtävät

Luokka käy opettajan johdolla läpi roskien ja jätteiden ihmisille ja luonnolle aiheuttamia ongelmia. Opettaja voi viedä luokan tutustumaan kierrätyskeskukseen. Niissä on usein roska-aiheisia näyttelyitä ja tietoutta aiheesta.

Opettajan johdolla tai näyttelyn innoittamana valitaan jokin sellainen ongelma, johon luokka haluaa vaikuttaa. Vaikuttamiskeinoksi valitaan ihmisten pysäyttäminen arkisen roskaamisen äärelle.

”Iskua” valmistellaan keräämällä aiheeseen liittyviä lehtiartikkeleita. Oppilaat soittavat eri tahoille ja keräävät tietoa esimerkiksi muovipussien haitoista.

Iskua valmistellaan ja sille valitaan sopiva paikka. Opettaja pyytää esim. lähikauppiaalta etukäteen luvan muovikassi-iskuun kaupassa ja kaupan pihalla.

2. Projektin aloitus

Aloituksena on roolileikkinä toteutettu luontoyhdistyksen kokous, jossa opettaja on puheenjohtajana. Yksi lapsista on yhdistyksen sihteeri. Muutamat ovat tutkijoita/asiantuntijoita ja loput yhdistyksen jäseniä.

Kokouksen aiheena on edellisen ympäristöiskun epäonnistuminen. Yhdistys on jakanut koteihin monisteina tietoa muovikassien käytön haitoista. Tutkijan roolissa oleva oppilas selvittää, että seurannan perusteella monisteista ei ollut mitään

hyötyä, päinvastoin. Monisteita löytyi katujen varsilta.

Puheenjohtaja (opettaja) esittää suoraa toimintaa. Yhdessä mietitään toteutuspaikkaa ja -tapaa.

3. Oppilastehtävät

Oppilaat valmistavat sakkolappuja ja kiitoslappuja. Niitä jaetaan tarkkailtaville aikuisille. Mietitään muovikasseihin liittyviä kysymyksiä ja niiden oikeita vastauksia. Lisäksi valmistellaan kannettavia tietoiskukylttejä, joissa on etupuolella yksi kysymys muovikasseista ja takana vastaus kysymykseen.

Opettaja vie oppilaat sovittuun paikkaan. Oppilaat toimivat iskussa pareittain tai ryhmässä, koska näin on turvallisempaa lähestyä vieraita aikuisia. Ihmisille esitetään kyltissä ollut kysymys ja vastauksista tehdään yksinkertaiset muistiinpanot, jotka esitellään myöhemmin.

Opettaja ohjaa jo etukäteen lapsia käyttäytymään kohteliaasti ja hyväntuulisesti kaikissa tilanteissa. Oppilaita tulee valmistaa myös kohtaamaan epäystävällisiä aikuisia.

Paikallislehti pyydetään paikalle tekemään juttua iskusta.

5

4. Tehtävien esittely

Iskun jälkeen palataan luokkaan ja kootaan aikuisten antamista vastauksista yhteenvedot. Jokainen ryhmä kirjoittaa lisäksi pienen raportin kokemuksistaan.

5. Jälkityöt

Projekti päättyy taas dramatisoituun luontoyhdistyksen kokoukseen, jossa iskun toteuttajat käyvät läpi kokemuksiaan ja saamiaan vastauksia.

6. Projektin päätös

Projektin kyltit, raportit, valokuvat jne. järjestetään käytävälle seinälehdiksi tai posteriksi tietoisuineen. Lopuksi arvioidaan koettua. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä uusia asioita opin ympäristön suojelusta ja ihmisiin vaikuttamisesta?
- Mikä oli minulle/meille projektissa vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen projekti kannattaisi toteuttaa seuraavalla kerralla?

► Työtapa ja ideoita

Projektin yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon.

Näitä ovat

- ”isku” eli suora vaikuttaminen
- oikean ja väärän, hyvän ja pahan pohdinta
- toiminnan suunnittelu
- työnjako
- toiminnan vaikutusten arviointi
- keskustelutaidot.

► Teemapäivä: Tulevaisuuden lapsi

Teemapäivän kuvaus

Tavoite

Teemapäivän tavoitteena on muodostaa oman tekemisen avulla käsitys lapsuuden muutoksesta ja pohtia, pitävätkö lapset itse havaittua suuntaa hyvänä.

Kantava idea

Teemapäivän aikana perehdytään työkunnissa eri näkökulmista lapsuuden muutokseen erikaisilta ihmisiltä kerätyn aineiston avulla. Työtapana käytetään yhtä perinteistä tulevaisuuden tutkimuksen työtapa: trendianalyysiä. Tuotoksista syntyy esim. kolmeen eri tilaan rakentuva lapsuusnäyttely.

Välineet, tilat, materiaalit

Opettaja varaa luokkaan paperia, kartonkia ja tusseja. Oppilaat tarvitsevat muistiinpanojen tekemistä varten vihkoja. Varsinaiseen teemapäivään oppilaat tuovat kotoa mm. vanhoja leluja, lasten vaatteita ja valokuvia. Dokumentoinnissa voidaan käyttää mm. digi- tai videokameraa. Jokaiselta kuvattavalta tarvitaan lupa.

Aika

Teemapäivän valmisteluun kuluu yksi päivä. Nopea luokka saa jo yhden päivän aikana työt esityskuntoon. Rauhallisemmin työskentelevä ryhmä saattaa tarvita kaksi päivää.

Vaiheet

1. Ennakkotehtävät

Luokka käy opettajan johdolla läpi lapsuutta. Ennakkotehtävätkin tehdään työkunnissa. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa tilapäiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäytymistehtäviä.

Luokalle annetaan tehtäväksi kirjata pienryhmissä kysymyksiä, jotka heitä askarruttavat. Kysymykset voivat olla esim. seuraavia:

- Miksi jotkin tv-ohjelmat on kielletty lapsilta?
- Miksi aikuiset saavat tehdä asioita, joita lapset eivät saa tehdä?
- Millaisia tehtäviä lapsilla on kotona?
- Miksi koulua pitää käydä?

Pohditaan yhdessä kysymyksiä ja poimitaan niistä sellaisia, joista halutaan saada usean ihmisen mielipide. Opettajan kannattaa kuitenkin viestittää oppilaille, että lapsuus on erityinen elämänvaihe, jota on syytä arvostaa niin paljon, ettei ryntää liian aikaisin aikuisten asioihin. Monet säännöt on annettu siksi, että lasta halutaan suojella. Hänen elimistönsä ei vielä toimi samalla lailla kuin aikuisen, ja se on herkkä vaurioitumaan. Lapsia suojellaan myös esim. ikä-

rajoilla elokuvien voimakkaasti vaikuttavilta kokemuksilta.

Tämän jälkeen opettaja esittelee pian toteutettavan teemapäivän näkökulmat lapsuuteen. Näkökulmia voivat olla

- leikit ja lelut (isovanhempien aikaan, vanhempien aikaan, nykyään)
- lapsen päivän rytmi (isovanhempien aikaan, vanhempien aikaan, nykyään)
- lapsen harrastukset (isovanhempien aikaan, vanhempien aikaan, nykyään)
- koulunkäynti (isovanhempien aikaan, vanhempien aikaan, nykyään)
- muoti, vaatteet ja muut mukavat asiat (isovanhempien aikaan, vanhempien aikaan, nykyään).

Oppilaat jaetaan työkuntiin, joista kullekin annetaan yksi näkökulmista. Sama näkökulma voi olla usealla työkunnalla. Työkunnan tehtävänä on haastatella vähintään kahtatoista ihmistä:

- kahta isoisää ja kahta isoäitiä
- kahta isää ja kahta äitiä
- neljää omanikäistä serkkua tai naapurua (kahta poikaa ja kahta tyttöä).

Työkunta keksii itse tarkemmat kysymykset ja esittää ne samanlaisina kaikille haastateltaville. Haastattelut kirjoitetaan vihkoon tai nauhoitetaan. Työkunta pyytää lainaksi aitoja esineitä (leluja, pelejä, vaatteita, kenkiä, valokuvia jne.).

2. Teeman avaus

Aloituksena on lapsipatsaan tekeminen näyttelyyn saaduista vaatteista. Patsas rakennetaan tuoliin siten, että vaatteet täytetään rypistetyllä sanomalehtipaperilla. Patsaalle tehdään kasvot, sormet jne. Jos näyttelyyn on saatu niin paljon vaatteita, että voidaan tehdä myös menneiden aikojen lapsi, sen parempi.

3. Oppilastehtävät

Opettaja esittelee lapsille trendianalyysin tekniikan. Ideana on, että laitetaan esim. isovanhempien, vanhempien ja nykylasten lelut vierekkäin aikajärjestykseen ja yritetään etsiä leluja tutkimalla selkeitä trendejä. Trendi voi olla esim. materiaalin muuttuminen puusta metallin kautta muoviksi tai esineen tekninen muuttuminen. Vaatteiden osalta trendin voi päätellä esim. väreistä ja kangaslaaduista, hinnasta jne.

Joitain asioita voidaan tutkia esineistä konkreettisesti. Joitain trendejä täytyy yrittää tulkita lukemalla kirjoitettuja muistiinpanoja. Esimerkiksi aamuhätyksen aika kannattaa kirjoittaa jokaiselta ylös ja verrata, onko se myöhentynyt tms.

Kukin työkunta käy sitten aineistonsa kimppuun. Ensimmäisenä tehtävänä on järjestää lainaksi saadut esineet osastoksi ja kirjoittaa niihin esittelytekstit. Toinen tehtävä on sitten etsiä mahdollisimman monta muutoslinjaa esineistä ja muistiinpanoista. Työkunta on valmis, kun se pystyy vastaamaan, kuinka lapsuus on muuttunut isovanhempien ajasta. Mitkä asiat ovat kadonneet? Mitä asioita on tullut tilalle? Päätelytulokset kirjataan isoille paperiarkeille posterin tapaan.

Tämän jälkeen vertaillaan vielä eri työkyntien havaitsemia trendejä. Mitkä seikat näkyvät useassa posterissa? Kootaan havainnot vielä yhteen.

Työtavan viimeisenä vaiheena on kuvitella tulevaisuus siten, että havaitut trendit jatkuvat ja voimistuvat. Jos esim. puhelimet ovat muuttuneet isoista langallisista möhkäleistä yhä pienemmiksi ja monikäyttöisemmiksi, mikä voisi olla seuraava askel? Kukin työkunta piirtää tai tuottaa muuten kuviteltuja tulevaisuuden esineitä omaan näkökulmaansa liittyen. Tulevaisuuden vaatteet voidaan tehdä oikean kokoiseksi, vaikkakin ne tehdään paperista. Tulevaisuuden tv voidaan rakentaa laatikoista kolmiulotteiseksi jne.

4. Tehtävien esittely

Lopuksi lainatut esineet asetetaan näytteille neljään eri tilaan. Ensimmäisen tilan nimenä on lapsuus isovanhempien aikaan. Huoneessa pyritään esittelemään mennyttä lapsuutta kaikista tutkituista näkökulmista. Toisen tilan nimenä on lapsuus vanhempiemme aikaan. Tässäkin huoneessa esitellään mennyttä lapsuutta kaikista tutkituista näkökulmista. Kolmannen tilan nimenä on lapsuus tänään. Tähän huoneeseen löytyy helposti rekvisiittaa. Neljännen tilan nimenä on tulevaisuuden lapsuus. Sinne kootaan työkyntien tekemät posterit lapsuuden muutoksen trendeistä, tulevaisuuden esineistä jne.

5. Teemapäivän päätös

Luokka kutsuu kummi- tai naapuriluokan, vanhemmat ja mm. haastatellut ihmiset tutustumaan lapsuusnäyttelyyn. Paikalle voidaan kutsua myös sanomalehtiä. Yleisölle voidaan varata oma postilaatikko, johon he voivat jättää näyttelyn herättämiä ajatuksia.

6. Jälkityöt

Opettaja kiittää lapsia isosta urakasta ja lukee heille näyttelyvieraiden jättämiä ajatuksia. Lopuksi arvioidaan koettua. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä uusia asioita opin isovanhemmista, vanhemmista ja nykylapsista?
- Mitkä tulevaisuusideat olivat kiehtovimpia?
- Mikä oli minulle/meille työssä vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen teemapäivä kannattaisi toteuttaa seuraavalla kerralla?

► Työtapoja ja ideoita

Projektin yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon.

Näitä ovat

- tulevaisuusajattelu
- trendianalyysi
- posterin teko.

6

Turvallisuus ja liikenne

Turvallisuus ja liikenne on kuudes aihekokonaisuus, ja sekin syventää ihmiseksi kasvua. Tavoitteena on kansalainen, joka suhtautuu turvallisuusasioihin vakavasti ja käyttäytyy vastuullisesti.

Tämä aihekokonaisuus toteutuu aihekokonaisuuksista ehkä todennäköisimmin jo tavallisilla oppitunneilla. Sen tavoitteisiin pyritään erityisesti ympäristö- ja luonnontiedon, käsitöiden, fysiikan ja kemian oppimäärillä.

Koulun turvallisuus on kuitenkin ennen muuta kiinni koulun käytännöistä.

► Oppilaitten virittäminen aihekokonaisuuteen

Lapsia voidaan viritellä aihekokonaisuuteen erilaisilla pikkutehtävillä jo hyvissä ajoin ennen teemapäivää tai projektia.

Lasten omat ajatukset

Opettaja voi pyytää lapsia kirjoittamaan, millaisia heitä askarruttavia kysymyksiä mieleen nousee, kun aikuiset puhuvat turvallisuudesta ja liikenteestä. Mitä he haluaisivat oppia koulussa näistä asioista? Kukaan kysymys kirjoitetaan erilliselle lapulle. Eräissä koulussa oppilaita askarruttivat esim. tällaiset kysymykset:

- Miksi eläimet kuolevat?
- Mihin yleisimpään sairauteen ihmiset kuolevat?
- Miksi jokin asia pelottaa?
- Miksi vammaisia kiusataan?

Jonkin ajan päästä opettaja jakaa oppilaille monisteen, jossa lasten omat kysymykset on ryhmitelty. Nyt jokainen saa tehtäväksi kirjoittaa omia ajatuksiaan niistä kysymyksistä, joista hänellä on jokin näkemys. Jokainen ajatuskokonaisuus kirjoitetaan omalle sivulleen.

Oppilailla oli seuraavanlaisia ajatuksia:

- ”Kyllin vanhana eläimeltä loppuvat voimat ja se kuolee.”
- ”Ihmiset kuolevat useimmiten keuhkosityöpään, jos he polttavat tupakkaa. PS Älä ikinä polta tupakkaa!!!”
- ”Ihmiset ovat erilaisia. Jokaisella on aina oma mielipiteensä esim. pelosta. Jotain ihmistä pelottaa, että on pimeä. Pimeässä ihminen ajattelee, että nurkan takana on lasten nappaaja...”
- ”Vammaisia kiusataan siksi, koska kaikki jotka ovat vammaisia niin ne näyttävät vähän oudolta. Niin sitten kaikki haukkuvat niitä pahoilla sanoilla ja rumilla sanoilla ja niiden mielestä se ei ole yhtään hauskaa...”

Sopivissa kohdissa, esim. luokan omista päivänavauksissa, palataan näihin kysymyksiin ja oppilaitten ajatuksiin. Muu luokka voi ottaa niihin kantaa, ja lopulta opettaja voi rikastaa oppilaitten ajatuksia antamalla tarvittavaa faktatietoa.

Rosvo- ja poliisiauto

Harjoitus, jossa ollaan pareittain autoja ja kuljettajia. Autona olevalla lapsella voi olla silmät kiinni (tai auki). Auto etenee puolen jalkaterän pituisin askelin. Kuljettaja, joka kulkee ”auton takana”, ohjaa autoa kertomalla tälle, mihin mennään. Ohjeita (esim. suoraan, suoraan, seis, vasemmalle, suoraan jne.) hoetaan jatkuvasti. Rosvoautot pitävät käsiä puuhkassa ja poliisiautolla on kädet eteenpäin ojennettuina. Poliisiautot haarukoivat rosvoja. Kiinni jääneet rosvo muuttuvat poliisiautoiksi. Leikkiä jatketaan sovitun ajan ja sitten vaihdetaan rooleja.

Omat liikennemerkit

Kouluissa on usein sovittuja sääntöjä kulkeemisesta yleisissä tiloissa tai toimimisesta eri tiloissa. Tutustutaan aluksi eri liikennemerkkien muotoihin, kuvitukseen ja värityksiin. Suunnitellaan koulun eri tiloihin ”liikennemerkkejä”, jotka muistuttavat, varoittavat tai kehottavat toimimaan sovitulla tavalla. Valmiit merkit viedään paikoilleen!

► **Projekti:** **Turvallista matkaa**

Projektin kuvaus

Tavoite

Projektin tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään omaan arkielämään liittyviä riskitekijöitä, mahdollisuuksia varautua niihin ennakolta ja keinoja minimoida vahingot. Samalla raotetaan lautapeliin suosion salaisuutta.

Kantava idea

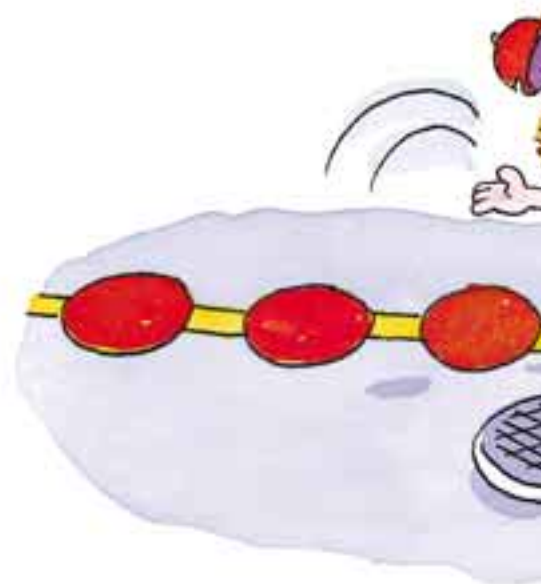
Projektin ideana on rakentaa peli, jossa tutkitaan elämään liittyviä vaaratekijöitä ja opetetaan sen avulla turvallisuusasioita pikkuoppilaille.

Välineet, tilat, materiaalit

Projektiin tarvitaan erilaisia lautapelejä, sanomalehtiä ja materiaalia, josta voidaan rakentaa oma lautapeli.

Aika

Projektiin tarvitaan 3–5 päivää. Ensimmäisen päivän aikana tutustutaan olemassa oleviin peleihin. Toisena päivänä perehdytään arkielämän turvallisuusriskeihin ja rakennetaan oma peli. Kolmantena päivänä pelataan uusilla peleillä ja kerätään niistä palautetta. Neljäntenä päivänä kutsutaan alaluokkalaisia pelaamaan näillä peleillä ja oppimaan samalla tärkeitä asioita mahdollisuuksista lisätä turvallisuutta.

1. Ennakkotehtävät (1. päivä)

Pidetään pelipäivä, jolloin oppilaat saavat tuoda kouluun erilaisia lautapelejä. Niillä pelataan, mutta niitä myös analysoidaan. Päivän päätteeksi valitaan paras peli.

Kukin oppilas saa tehtäväksi analysoida yhden pelaamistaan peleistä. Sopivia kysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mikä on pelin idea?
- Mihin maailmaan peli on sijoitettu?
- Millaisilla taidoilla pelin voi voittaa?
- Millaisia osia peliin kuuluu?
- Miten sattuma vaikuttaa pelin kulkuun?
- Mitkä ovat tämän pelin kiehtovat puolet?

Päivän lopulla oppilaat jaetaan ryhmiin, jotka saavat haastattelu- tai tutkimustehtävän. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa tilapäiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumistai ryhmäytymistehtäviä.

Tehtävänä on selvittää, millaisia vaaroja ihmiset ovat arjessaan kohdanneet, miten he ovat niitä ennalta ehkäisseet ja kuinka he toimivat vaaran sattuessa. Hyviä haastateltavia ovat

- rehtori, joka vastaa koulun turvallisuudesta
- kouluterveydenhoitaja, joka tietää sattuneista tapaturmista
- vanhemmat.

Lisäksi oppilaat saavat tehtäväksi leikata sanomalehdistä erilaisia onnettomuuksiin ja tapaturmiin liittyviä uutisia.

2. Projektin aloitus (2. päivä)

Opettaja käy yhdessä lasten kanssa ennakkotehtävät läpi. Tavoitteena on pohtia yhdessä, mitkä asiat tekevät pelistä kiinnostavan, sekä koota turvallisuustietoutta.

3. Oppilastehtävät

Opettaja antaa oppilaille tehtävän laatia pelin, jossa voi oppia turvallisuustaitoja. Päämääränä on suunnitella pelilauta kaikkine tarvikkeineen sekä pelin säännöt.

Jotta pelistä tulee uskottava, meidän on tunnistettava arkielämään liittyviä riskejä ja käytettävissä olevia keinoja torjua niitä.

Arkielämän riskit liittyvät

- liikkumiseen (esim. koulumatkat, vesi, jää, käytävät)
- koneiden käyttöön (esim. TN-luokka, kodin koneet)
- erityistilanteisiin, kuten tulipalot
- väkivaltaan ja rikoksiin.

Pelin suunnittelun vaihteita voivat olla

- aiheen valinta
 - kulkureitin hahmottelu pelilaudalle
 - sattumien, eteenpäin ja taaksepäin vievien tapahtumien sijoittelu
 - erityisten tapahtumakorttien suunnittelu
 - peliin liittyvän muun rekvisiitan (esim. pelinappuloiden ja rahojen) suunnittelu.
- Lopuksi pelille tarvitaan hauska nimi.

6

6

Tapahtumakorttien virikkeenä tai jopa sattumakortteina voidaan käyttää aitoja uutisia. Opettaja arpoo eri ryhmille peliaiheet. Lapset ryhtyvät tekemään omia pelejään.

4. Tehtävien esittely

Kolmantena projektipäivänä pelataan uusilla peleillä ja kerätään niistä palautetta. Koekäytön jälkeen arvioidaan, tuleeko peleihin lisätä turvallisuutta edistäviä osia. Tehdään tarvittavat lisäykset.

Jokainen pari/työryhmä saa kotitehtäväksi laatia tiiviin esittelyn jonkin toisen ryhmän pelistä. Esittelyn kirjoittamista helpottaa, jos käydään ensin yhdessä läpi lehdissä julkaistavia peliesittelyjä.

5. Projektin päätös

Neljäntenä päivänä kutsutaan alaluokkalaisia pelaamaan valmistuneita pelejä ja oppimaan samalla tärkeitä asioita mahdollisuuksista lisätä turvallisuutta. Heille esitellään sekä peli että siitä laadittu esittely.

6. Jälkityöt

Lopuksi arvioidaan koko projektia. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä opin peleistä ja turvallisuudesta?
- Mitä opin yhdessä tekemisestä?
- Mikä oli minulle/meille vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen projekti kannattaisi tehdä seuraavalla kerralla?

► Teemapäivä: Kiusaaminen!

Sanomalehtien lasten ja nuorten palstoilla on usein lasten ja nuorten kirjoituksia erilaisuudesta ja kiusaamisesta. Opettajan kannattaa leikata näitä talteen, koska ne johdattavat hyvin teemaan.

Teemapäivän kuvaus

Tavoite

Teemapäivän tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään, että kaikki ihmiset ovat erilaisia. Lapsille annetaan tilaisuus tutustua, tutkia ja keskustella erilaisuuteen ja kiusaamiseen liittyvistä vaikeistakin asioista turvallisessa ilmapiirissä.

Kantava idea

Ideana on tutustua siihen, kuinka eri ihmiset ovat kiusaamisen kokeneet ja mitä siitä voi seurata.

Välineet, tilat, materiaalit

Työskentely tapahtuu sekä luokissa että suuresa salissa. Ryhmät voivat opettajan ohjeiden mukaan soittaa tai tehdä opintoretkiä myös koulun ulkopuolelle esim. kunnan nuorisotoimeen tai nuorten tukipuhelimeen. Puhelut kannattaa nauhoittaa tai kuunnella kaiutinpuhelimella. Retkille tarvitaan mukaan esim. kamera. Lisäksi tarvitaan sanomalehtiä, saksia, liimaa, isoja papereita ja virikejulisteita.

Aika

Ennakkotehtäviin on syytä varata vähintään joitain tunteja yhdestä valmistelupäivästä ja kokonainen työpäivä teemapäivään.

1. Ennakkotehtävät

Ennakkotehtäviin virittämiseksi kuunnellaan kiusaamisen surullisuudesta kertova laulu, esim. Tommi Läntisen ”Syvälle sydämeen sattuu”.

Tutustutaan ryhmissä lasten tai nuorten sivuilta leikattuihin kiusaamisesta kertoviin leikkeisiin ja jaetaan eri ryhmille tehtävä laatia niiden pohjalta kiusaamiskysely eri-ikäisille ihmisille (esim. oman koulun oppilaille, yläasteen oppilaille, omille vanhemmille ja isovanhemmille). Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa tilapäiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäytymistehtäviä.

Hyviä kysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Onko sinua kiusattu?
- Miksi sinua kiusattiin?
- Ketkä sinut kiusasivat?
- Millaista vahinkoa kiusaaminen sinulle aiheutti?
- Millaisia seurauksia kiusaamisesta oli kiusaajille?
- Miten kiusaaminen olisi voitu kohdallasi estää?
- Miten kiusaamistapaukset tulisi sinusta hoitaa?

2. Teeman avaus

Opettaja lukee oppilaille jonkin kiusaustapauksen ja muovailee muutamasta oppilaasta tapausta kuvaavan patsaan.

Kukin ryhmä laatii sille jaetusta lehtileikkeestä oman patsaskuvan ns. still-kuvatekniikalla ja keksii patsaalle nimen.

Katsotaan yhdessä kaikkien ryhmien patsaat yksi kerrallaan. Katselua voi syventää siten, että yksi oppilas ryhmästä kertoo, mitä patsas esittää, keitä siinä on ja mikä tilanne on kyseessä. Toisten ryhmien jäsenet voivat käydä antamassa kuvien hahmoille ajatuksia menemällä haluamansa liikkumattoman hahmon taakse ja sanomalla ajatuksen ääneen.

3. Oppilastehtävät

Oppilaat kokoavat haastattelujen tulokset ja tekevät niiden pohjalta tuloksia tiivistävän esityksen tietyn ikäisille tehtyjen haastattelujen perusteella. Tarinassa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon muita keinoja kuin puhetta.

Kunkin ryhmän tehtävänä on tehdä oman esityksensä pohjalta juliste, jolla pyritään vähentämään kiusaamista.

4. Tehtävien esittely

Teemaa työstäneet julistavat kouluun kiusaamisen vastustamisen viikon, joka avataan esimerkiksi aamunavauksessa. Julisteet sijoitetaan näkyviin ja keskustelun kautta toteutetaan tietoisuutta, joissa käytetään kyselyjen tuottamaa aineistoa ja kuunnellaan esim. nauhoitettuja kiusaamishaastatteluja.

5. Jälkityöt

Kirjoitetaan paikallislehden tai alueen sanomalehden lasten tai nuorten sivulle juttu tai mielipidekirjoitus kiusaamisen estämisyököstä.

6. Teemapäivän päätös

Laitetaan kyselyjen tulokset esille johonkin näkyvälle paikalle, kuten koulun käytävään. Työt ovat haastattelijain iän mukaan kronologisessa järjestyksessä.

► Työtapoja ja ideoita

Teemapäivänä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon. Näitä ovat

- lehtitekstin kirjoittaminen
- haastattelun tekeminen
- vierailun järjestäminen
- julisteen tekeminen
- esitysten rakentaminen
- tulosten esittely.

Ihminen ja teknologia

Viimeinen aihekokonaisuus, Ihminen ja teknologia, leikkaa läheltä toista aihekokonaisuutta. Ihmisen kulttuuri-identiteetillä on vahvat sidokset kulttuurin käyttämään teknologiaan.

Lisäksi aihekokonaisuus tukee ensimmäistä: tavoitteena on tukea lapsen kasvua rohkeasti mutta vastuullisesti teknologiaa käyttäväksi kansalaiseksi.

Aihekokonaisuus toteutuu parhaiten käsitöiden, fysiikan, kemian, historian, taide- ja katsomusaineiden oppimäärillä.

► Oppilaitten virittäminen aihekokonaisuuteen

Lapsia voidaan viritellä aihekokonaisuuteen erilaisilla pikkutehtävillä jo hyvissä ajoin ennen teemapäivää tai projektia.

Lasten omat ajatukset

Opettaja voi pyytää lapsia kirjoittamaan, millaisia heitä askarruttavia kysymyksiä mieleen nousee, kun aikuiset puhuvat tekniikasta, koneista, teknologiasta. Mitä he haluaisivat oppia koulussa näistä asioista? Kukin kysymys kirjoitetaan erilliselle lapulle. Eräässä koulussa oppilaita askarruttivat esim. tällaiset kysymykset:

- Mitä tapahtuu, kun maapallon keskeltä loppuu öljy?
- Mikä on ihmisen tarkoitus?
- Onko Marsissa elämää?

Jonkin ajan päästä opettaja jakaa oppilaille monisteen, jossa lasten omat kysymykset on ryhmitelty. Nyt jokainen saa tehtäväksi kirjoittaa omia ajatuksiaan niistä kysymyksistä, joista hänellä on jokin näkemys. Jokainen ajatuskokonaisuus kirjoitetaan omalle sivulleen.

Oppilailta oli seuraavanlaisia ajatuksia:

- ”Autot pysähtyy.”
- ”Ihmisen tarkoitus on elää ja keksiä keksintöjä.”
- ”Ei siellä ole, koska siellä ei ole ilmaa.”

Sopivissa kohdissa, esim. luokan omista päivänavauksissa, palataan näihin kysymyksiin ja oppilaitten ajatuksiin. Muu luokka voi ottaa niihin kantaa, ja lopulta opettaja voi rikastaa oppilaitten ajatuksia antamalla tarvittavaa faktatietoa.

Maailman hienoin robotti

Ryhmän jäsenet muodostavat parit. Toinen pareista kuljettaa toista, joka on maailman hienoin robotti. Robotti on niin hienoa elektroniikkaa, että se ei kestä minkäänlaista kolaria tai törmäämistä vaan hajoaa tällöin heti (robotina oleva oppilas jää istumaan paikoilleen). Kuljettaminen tapahtuu kosketuksen avulla. Robotti kulkee aina eteenpäin, ja sitä ohjataan seuraavasti: Koskettamalla vasempaan tai oikeaan olkapäähän robotti kääntyy kyseiseen suuntaan. Koskettamalla selkään robotti kääntyy tulosuuntaan, ja koskettamalla päähän se pysähtyy. Robotit voivat toimia ryhmän valmiuden mukaan joko silmät auki tai silmät suljettuina, jolloin robotti joutuu luottamaan täysin kuljettajansa antamiin impulsseihin. Kuljetusta voidaan tehdä eri tavoin liikkuen (esim. mahdollisimman hitaasti tai tavallisesti kävellen). Tehtävässä on hyvä ottaa huomioon ryhmän ja tilan koko. Ahtaamman tilan avulla tehtävään saadaan lisää haastetta ja mahdollisuuksia erilaisiin variaatioihin. Tavoitteena on pitää oma robotti ehjänä sovitun ajan tai tietyn kierroksen ajan.

Kyborgi eli puoliksi ihminen ja puoliksi robotti

Leikataan sanomalehden kuvista ihmisen osia (esim. kasvot, kädet ja jalat) ja liimataan niitä A4- tai A3-paperille. Työtä jatketaan lyijykynä tai tussipiirtämisen avulla. Tehdään kuvia ”tulevaisuuden ihmisestä”.

► **Projekti:** **”Nettimetsästys”**

Projektin kuvaus

Tavoite

Projektin tavoitteena on auttaa lasta hahmotamaan Internetin mahdollisuuksia tiedon lähteenä ja koulutyön tukena. Oppikirjoissa tieto on jäsennetty kappaleittain ja luvuittain, ja sanomalehdissä se löytyy osastoittain. Niissä kummassakin tietoa on helpompi hallita kuin Internetissä, jossa eri asioihin liittyvä tieto on usein hyvin vaikeasti löydettävissä. Vastuullisesti toimitettuja ovat yleensä lehtien nettiversiot. Niistä löytyy helposti ajankohtaisia asioita ja uutisia. Projektissa lapsille annetaan tilaisuus tutustua, tutkia ja opettaa toisilleen Internetin käyttöä ja siellä tapahtuvaan tiedon etsimiseen liittyviä asioita.

Kantava idea

Ideana on tutustua siihen, miten Internetiä voi käyttää yhtenä tiedonhankinnan välineenä muiden ohella.

Välineet, tilat, materiaalit

Projektiin tarvitaan Internet-yhteydellä varustettuja tietokoneita, tulostimia sekä muistiinpanovälineitä.

Aika

Projektiin tarvitaan useita koulupäiviä. Projekti voidaan toteuttaa myös siten, että yksi ryhmä kerrallaan on työpäivän Internetissä ”metsästäen” sivustoja omaan osuuteensa muiden työskennellessä normaalisti koulutyön parissa. Näin on syytä menetellä silloin, kun käytettävissä on vain yksi tai kaksi tietokonetta. Ensimmäisessä vaiheessa tutustutaan yleisiin käytössä oleviin haku-koneisiin (google, altavista, www.fi jne.) ja arvotaan ryhmille kouluaineet, joille heidän tulee hakea tukisivustoja. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa tilapäiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiu-

7

nessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmällä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäytymistehtäviä.

Kouluaineista laaditaan opettajan johdolla hakusanasto käyttäen koulun opetussuunnitelmaa tai oppikirjoja. Varsinaisena ”nettimetsästyspäivänä” oppilasryhmä etsii annetuin hakusanoin sopivia sivustoja ja kirjaa ne ylös esittelyineen. Kolmannessa vaiheessa ryhmä tekee ”nettimetsästyksensä” tuloksista artikkelityyppisen esittelyn, jossa sivustot on esitetty esim. paremmuus- tai tärkeysjärjestyksessä. Neljännessä vaiheessa ryhmät surffaavat toistensa laatimilla sivustolistoilla ja antavat toisilleen palautetta.

Vaiheet

1. Ennakkotehtävät

Oppilaat saavat kotitehtäväkseen etsiä Internetistä vastauksia opettajan heille antamiin kysymyksiin. Tehtävän voi tehdä pareittain tai ryhmissä, jos kaikilla oppilailla ei ole kotona Internet-yhteyttä. Oppilaiden tulee myös raportoida lyhyesti seuraavat asiat:

- Mistä he löysivät vastauksen kysymykseen?
- Kuinka monella sivulla he vierailivat ennen kuin löysivät vastauksen?
- Kuinka kauan heillä meni aikaa, ennen kuin he löysivät vastauksen?

2. Projektin aloitus

Käydään kotitehtävät yhdessä läpi ja vertaillaan eri oppilaiden tai ryhmien tapoja löytää vastauksia kysymyksiin. Samalla kootaan ylös käytetyt hakukoneet ja nettilehdet, joihin on käyty tutustumassa. Opettaja jakaa oppilaat ryhmiin, joille arvotaan oma kouluaine. Ryhmät laativat opettajan johdolla kustakin kouluaineesta kyseisen lukuvuoden oppisisältöjä vastaavan hakusanaston. Apuna käytetään joko koulun opetussuunnitelmaa tai kyseisen aineen oppikirjaa.

3. Oppilastehtävät

Oppilasryhmien tehtävänä on etsiä Internetistä sovituin hakusanoin sivustoja, joilla on lisämateriaalia eri oppiaineiden tueksi. Löydetty sivut kirjataan ylös ja niistä tehdään pieni esittely. Esittelyssä on osoite ja lyhyt kuvaus sieltä löytyvästä tiedosta. ”Nettimetsästyksen” päätteeksi ryhmä tekee löytyneistä sivustoista artikkelityyppisen esittelyn, jossa sivustot on esitetty esim. asia-, paremmuus- tai tärkeysjärjestyksessä.

4. Tehtävien esittely

Tehtävät esitellään siten, että ryhmät vaihtavat esittelyartikkeleita keskenään ja käyvät surffaamassa toistensa laatimilla sivustolistoilla. Koeikäytön päätteeksi ryhmät antavat toisilleen palautetta siitä, kuinka hyvin esitellyt sivustot sopivat opiskelun tueksi.

5. Projektin päätös

Esittelyartikkeleista kootaan yhteinen lehti tai kansio, joka on koko lukuvuoden kaikkien oppilaiden ja opettajan käytössä. Kansion avulla saadaan opiskeltaviin asioihin lisätietoa ja sitä voidaan käyttää apuna erilaisissa oppilas- ja ryhmätöissä. Lehteä voidaan monistaa ja tarjota myös rinnakkaisluokkien käyttöön.

6. Jälkityöt

Lopuksi arvioidaan ”nettimetsästysprojektin” onnistumista. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä opin Internetin käytöstä?
- Mitä opin yhdessä tekemisestä?
- Mikä oli minulle/meille vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen projekti kannattaisi tehdä seuraavalla kerralla?

Oppilaita myös innostetaan täydentämään artikkelikokoelmaa, niin että nettilehdestä tulee jatkuvasti kehittyvä tietopankki.

► Työtapa ja ideoita

Projektin yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon.

Näitä ovat

- Internetin hakukoneiden käyttö
- Internetin käyttö tiedon etsimiseen ja syventämiseen
- Internetin käyttö osana koulutyötä
- artikkelin kirjoittaminen.

► Teemapäivä: Näitä koneita vielä tarvitaan!

Teemapäivän kuvaus

Tavoite

Teemapäivän tavoitteena on auttaa lasta ymmärtämään tekniikan merkitystä ihmisen hyvinvoinnille. Keksiminen on keskeinen teknologinen taito. Keksiminen vaatii toisaalta luovuutta, toisaalta sitkeää johdonmukaista työtä. Luovuudella tarkoitetaan yleisesti ratkaisuja, jotka ovat yksilölle itselleen uusia.

Kantava idea

Teemapäivän keskeisiä työtapoja ovat luova kokeilu ja keksiminen. Projektin vieraana voi olla tunnettu keksijä. Päämääränä on tehdä teemalehti tämän päivän ja huomisen hyödyllisistä koneista.

Välineet, tilat, materiaalit

Teemapäivän virikkeeksi tarvitaan arkisia esineitä, kuten tuolit, kirjat, ruokailuvälineet, pallot jne. Sanomalehtiä tarvitaan, jotta voidaan tutkia mainoksia. Uusien koneiden luomiseen tarvitaan jättemateriaalia, sanomalehtiä, liimaa, teippiä, rautalankaa ja narua. Lehden tekoon tarvitaan tietokoneita, tulostin, digi-kamera ja yksinkertainen taitto-ohjelma. Jollei sellaista ole, lehti voidaan taittaa myös saksilla ja liimalla.

Teemapäivä voidaan toteuttaa kotiluokissa, mutta yhteinen aloitus ja päätös kannattanee sijoittaa esim. juhlasaliin.

Aika

Teemapäivään tarvitaan 2–3 päivää: ensimmäinen tarvitaan valmisteluihin, toinen keksimiseen ja koneiden mallien rakentamiseen ja kolmas konenäyttelyn rakentamiseen.

Vaiheet

1. Ennakkotehtävät (1. päivä)

Ennakkotehtävänä teemapäivään osallistuvat luokat keräävät työkunnittain sanomalehtien mainoksista, ilmoituksista ja uutisista kuvia ja juttuja erilaisista koneista. Opettaja voi käyttää joko luokan pysyviä ryhmiä tai muodostaa tilapäiset ryhmät. Uudet ryhmät eivät ole heti työvalmiudessa. Siihen pääsyä auttaa, jos ryhmillä teetetään aluksi tutustumis- tai ryhmäytymistehtäviä.

Pareittain tai työkunnissa pohditaan, miten kone toimii ja mitä hyötyä siitä ihmisille on. Nämä analyysit ja lehtileikkeet kootaan näyttelyyn osastolle ”Tämän päivän koneet”.

2. Varsinainen teemapäivän avaus (2. päivä)

Teemapäivä aloitetaan tutustumalla eri ryhmien/luokkien aikaansaannoksiin. Oppilaille annetaan aivojen virittämiseksi klassinen luovuustehtävä keksiä arkisille esineille mahdollisimman monta uutta käyttötarkoitusta.

3. Oppilastehtävät

Varsinaisen tehtävän opettaja antaa tehtaanomistajan roolissa. Tehtaan varastot ovat täynnä tavaroita (esim. tuoleja), joita kukaan ei osta. Niinpä tehtaan tuotekehittelyosastolle annetaan tehtäväksi valmistaa kone, jonka osina nuo esineet voivat olla. Koneelle pitää keksiä jokin hyödyllinen tarkoitus ja nimi.

Kun tehtävä on valmis, parin tai ryhmän tehtävänä on laatia tuotteelle sanomalehtimainoskampanja. Parit tutkivat sanomalehtimainoksia ja opettelevat laatimaan ison mainoksen, joka taitetaan osaksi oikean sanomalehden sivua tai aukeamaa.

4. Tehtävien esittely

Syntyneet mainokset ripustetaan näyttelyyn osastolle ”Huomisen koneet” kunkin koneen prototyypin viereen.

5. Teemapäivän päätös

Näyttelyssä esillä olleiden koneiden ideat luokitellaan

- a. sellaisiin, jotka voisivat toimia käytännössä
- b. sellaisiin, jotka tuntuvat hauskoilta
- c. sellaisiin, jotka ovat tosi outoja.

Luovuuden näkökulmasta juuri tällaiset, äkkisel-tään ällistyttävät ideat ovat erityisen arvokkaita.

6. Jälkityöt

Näyttely on myös purettava. Lopuksi arvioidaan vielä teemapäivän onnistumista. Arvioinnissa hyviä keskustelukysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Mitä opin koneista, keksimisestä ja mainostamisesta?
- Mitä opin yhdessä tekemisestä?
- Mikä oli minulle/meille vaikeaa?
- Mikä oli minulle/meille helppoa?
- Miten tällainen teemapäivä kannattaisi tehdä seuraavalla kerralla?

► Työtapoja ja ideoita

Teemapäivän yhteydessä on mahdollista perehtyä moneen elämässä tarpeelliseen taitoon.

Näitä ovat

- keksiminen
- tehokkaan mainoksen ideointi ja toteuttaminen
- näyttelyn rakentaminen.

► **Sanomalehtisanaston** ja muuta hyödyllistä tietoa sanomalehdistä löydät osoitteesta www.sanomalehdet.fi > sanomalehti opetuksessa (Mikä on sanomalehti?)

► **Kai Kujasalon** tekemät julkaisun piirrokset on saatavissa pdf-tiedostona kalvopohjina ja opettaja voi käyttää niitä mm. aihekokonaisuuksien käsittelyn yhteydessä. Ne löytyvät Sanomalehtien Liiton verkkosivuilta osoitteesta www.sanomalehdet.fi > sanomalehti opetuksessa

► **Kirjoittajat:**

Martti Hellström on luokanopettaja ja kasvatustieteen tohtori. Hän toimii espoolaisen Auroran koulun rehtorina sekä Luokanopettajalehden päätoimittajana.

Tapio Toivanen on luokanopettaja ja teatteritaiteen tohtori. Hän toimii puhe- ja ilmaisukasvatuksen yliopistonlehtorina Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitoksella ja sitä ennen hän oli pitkään luokanlehtorina erityisalueenaan ilmaisutaito.

Virittäydy
SANOMALEHTI
taajuudelle

Tämä opas kuuluu
Sanomalehtien Liiton
Sanomalehti opetuksessa
-toiminnan julkaisuihin.

www.sanomalehdet.fi
ISBN 952-9858-97-3

SANOMALEHTIEN LIITTO